

СХВАЛЕНО

педагогічною радою
Чернівецької загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів №38
Чернівецької міської ради
Протокол № 1
від 30 серпня 2021 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Чернівецької
загальноосвітньої школи І-ІІІ
ступенів №38 Чернівецької
міської ради
_____ Ж.В. Горевич
30 серпня 2021 р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Чернівецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №38

Чернівецької міської ради

на 2021/2022 навчальний рік

(початкова школа 1-2 класи,

початкова школа 3-4 класи,

базова середня освіта 5-9 класи,

профільна середня освіта 10-11 класи)

Зміст

I. Загальні положення		
1.1	<i>Призначення школи та засоби його реалізації</i>	3
1.2	<i>Опис моделі випускника школи</i>	5
1.3	<i>Цілі та завдання освітнього процесу школи</i>	7
1.4	<i>Особливості організації освітнього процесу</i>	9
1.5	<i>Показники реалізації освітнього процесу</i>	16
1.6	<i>Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти</i>	18
1.7	<i>Навчальний план та його обґрунтування</i>	22
1.8	<i>Додатки до плану</i>	30
1.9	<i>Програмно-методичне забезпечення освітньої програми</i>	39
II. Освітня програма школи I ступеня		
2.1	<i>Загальні положення освітньої програми школи I ступеня для 1-2-их класів</i>	47
2.2	<i>Загальні положення освітньої програми початкової школи науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» (1-В, 3-А класи)</i>	67
2.3	<i>Загальні положення освітньої програми школи I ступеня для 3-4-их класів</i>	74
III. Освітня програма школи II ступеня		
3.1	<i>Загальні положення освітньої програми школи II ступеня</i>	81
3.2	<i>Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін</i>	81
3.3	<i>Очікувані результати навчання здобувачів освіти середньої школи</i>	84
3.4	<i>Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти</i>	87
3.5	<i>Перелік освітніх галузей</i>	87
3.6	<i>Рекомендовані форми організації освітнього процесу</i>	88
IV. Освітня програма школи III ступеня		
4.1	<i>Загальні положення освітньої програми школи III ступеня</i>	92
4.2	<i>Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін</i>	92
4.3	<i>Очікувані результати навчання здобувачів освіти старшої школи</i>	94
4.4	<i>Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти</i>	98
4.5	<i>Перелік освітніх галузей</i>	98
4.6	<i>Рекомендовані форми організації освітнього процесу</i>	98
V.	Загальні положення освітньої програми школи для дітей з особливими освітніми потребами	101

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Призначення школи та засоби його реалізації

Чернівецька загальноосвітня школа I-III ступенів №38 Чернівецької міської ради - це сучасний заклад освіти, який забезпечує навчальні та пізнавальні інтереси дитини, плекає творчу особистість, створює умови для повноцінного інтелектуального, творчого, морального, фізичного розвитку дитини, виховує майбутніх свідомих громадян України, які мають бути готові до життя у демократичному суспільстві, а також до втілення у ньому. Це школа самореалізації особистості, школа життєтворчості, школа, в якій не бояться конструктивних змін, адже саме тут кожен отримує перший досвід суспільного життя, що покликаний формувати активну громадянську позицію. Повага до людської гідності, рівність і партнерство - це насамперед цінності, якими ми керуємося у стосунках з іншими. Щоб демократичні засади працювали у суспільстві, школа активно розвиває практичні навички співпраці, пропагує відповідні норми поведінки, демократичний стиль життя, демократичну культуру.

Місія школи:

- *навчити учнів застосовувати в повсякденному житті знання, отримані в школі;*
- *виховувати в учнів розуміння й повагу до духовних і загальнолюдських цінностей, допомогти їм усвідомити себе Людиною;*
- *формувати в учнів бажання зайняти позицію свідомих громадян України.*

Першочерговими функціями нашого закладу освіти є:

- забезпечення гармонійної соціалізації - розвиток, навчання та виховання дитини, у результаті яких вона буде підготовлена до активного, самостійного життя в суспільстві;
- розкриття людиностворюючого потенціалу - збереження й відтворення екології людини, її тілесного та духовного здоров'я, особистої свободи, сенсу життя, створення умов для її розвитку й самореалізації;
- формування культуротворчого світогляду - збереження та передача, відтворення й розвиток культури, сприяння національній та загальнолюдській культурній ідентифікації.

Основним засобом реалізації зазначених вище функцій є в першу чергу засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту загальноосвітніх програм. У той же час школа вводить в навчальний план предмети і курси, що сприяють загальнокультурному розвитку особистості та формують гуманістичний світогляд; підсилює вивчення окремих предметів; надає учням можливості вибору профілю навчання та можливості спробувати себе в різних видах діяльності (інтелектуальній, трудовій, художньо-естетичній); пропонує нестандартну організацію навчальної діяльності, забезпечує інтеграцію навчальної та позакласної діяльності; забезпечує участь в

проектах, пов'язаних з демократизацією суспільних процесів, а також надає широкий спектр додаткових освітніх програм і додаткових освітніх послуг.

Освітня програма на 2021/2022 н.р., що реалізується в закладі, спрямована на формування в учнів сучасної наукової картини світу; виховання працьовитості, любові до природи; розвиток в учнів національної самосвідомості; формування людини та громадянина, яка прагне вдосконалювання та перетворення суспільства; інтеграцію особистості в систему світової та національної культури; рішення задач, формування загальної культури особистості, адаптації особистості до життя в суспільстві; виховання громадянськості, поваги до прав і свобод людини, поваги до культурних традицій та особливостей інших народів в умовах багатонаціональної держави; створення основи для усвідомленого відповідального вибору та наступного освоєння професійних освітніх програм; формування потреби учнів до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення тощо.

Реалізація освітньої програми школи здійснюється через три рівні освіти:
початкова освіта тривалістю чотири роки;
базова середня освіта тривалістю п'ять років;
профільна середня освіта тривалістю два роки.

У навчальному закладі створені та функціонують: предметні методичні об'єднання, творчі групи, психологічна та соціальна служба.

Педагогічний колектив закладу всебічно сприяє формуванню покоління молоді, що буде захищеним на мобільному ринку праці, буде здатне робити особистісний духовно-світоглядний вибір, матиме необхідні знання, навички та компетентності для інтеграції в суспільство на різних рівнях, буде здатним до навчання впродовж життя. Наша школа сьогодні є стартом для реалізації особливих підходів до оновлення змісту освіти та застосування нових педагогічних підходів до навчання, упровадження інформаційних та комунікаційних технологій, які модернізують процес навчання.

Наша школа - школа рівних можливостей для всіх; школа в якій навчаються поряд обдаровані діти в тій чи іншій галузі та «звичайні»; школа, яка намагається дати можливості для розвитку кожній дитині та розвинути її так, щоб вона була успішною в житті; школа компетентнісного розвитку і самовдосконалення з ідеалом вільної, життєлюбної, талановитої особистості. Тобто щоб дитина, навчаючись в школі, змогла набути всі життєві компетенції в тому обсязі, в якому вони їй потрібні для її успішного становлення. Сучасний підхід до стратегії розвитку освіти наголошує, що якість освіти є найефективнішим засобом для задоволення освітніх потреб суспільства, сім'ї, дитини. Якість оцінюється моральними та ринковими категоріями, це не тільки якість кінцевих результатів, але й всіх процесів, які впливають на кінцевий результат. Тому управління школою зосереджене на управлінні якістю освіти. А це означає співвіднесення результатів роботи школи з метою, яку колектив школи поставив перед собою.

1.2. Опис «моделі» випускника школи

Сьогодні в сучасній освіті триває болісний процес переоцінки освітніх цінностей та додання усталених стереотипів, які заважають по-новому поглянути на проблеми становлення особистості учня як суб'єкта життєтворчості, здатного виробити свій життєвий проєкт, відповідально ставитися до життя, упевнено приймати власні рішення. Тому серед пріоритетних завдань педагогічного колективу *Чернівецької ЗОШ I-III ступенів №38 на 2021/2022н.р.* - виховання компетентної особистості, яка володіє не лише знаннями, професіоналізмом, високими моральними якостями, але й уміє діяти адекватно у відповідальних ситуаціях, застосовувати знання і брати на себе відповідальність за таку діяльність. Формування моделі «успішного випускника школи» передбачає оволодіння молодого людину під час освітнього процесу новими стратегіями, компетентностями, конкурентоспроможністю, гнучкістю та мобільністю соціальної поведінки. Всі інші здобутки у сфері компетентності може принести учневі лише наполеглива цілеспрямована праця, бажання вчитися і ділитися досвідом з іншими.

Входження молодого покоління у глобалізований, динамічний світ, відкрите суспільство актуалізує роль життєвої компетентності, тому *Чернівецька ЗОШ I-III ступенів №38* допомагає своїм вихованцям знайти власне місце в житті, ефективно освоїти професійні та соціальні ролі, набути такі необхідні для реалізації майбутніх ініціатив якості та уміння:

- бути гнучким, мобільним, конкурентоздатним, уміти інтегруватись у динамічне суспільство, презентувати себе на ринку праці;
- критично мислити;
- використовувати знання як інструмент для розв'язання життєвих проблем;
- генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення й нести за них відповідальність;
- володіти комунікативною культурою, уміти працювати в команді;
- уміти запобігати та виходити з будь-яких конфліктних ситуацій;
- цілеспрямовано використовувати свій потенціал як для самореалізації у професійному й особистісному плані, так і в інтересах суспільства, держави;
- уміти здобувати, аналізувати інформацію, отриману з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення;
- бережливо ставитися до свого здоров'я і здоров'я інших як найвищої цінності;
- бути здатним до вибору численних альтернатив, які пропонує сучасне життя.

В результаті реалізації освітньої програми на *2021/2022 н.р.*:

Випускник початкових класів повинен отримати знання, уміння та навички, передбачені стандартом початкової освіти. Він упевнений у собі, старанний, працелюбний, самостійний, дисциплінований, вмотивований на досягнення успіху, вміє слухати і чути, критично мислити і має почуття самоконтролю, навички навчальної діяльності, культуру поведінки і мови, основи особистої гігієни і здорового способу життя.

Випускник базової основної школи повинен оволодіти певними якостями і вміннями на рівні вимог державних освітніх стандартів успішно засвоює загальноосвітні програми з усіх предметів шкільного навчального плану; має систему розумових навичок (порівняння, узагальнення, аналіз, синтез, класифікацію, визначення головного); володіє основами комп'ютерної грамотності; знає свої громадянські права і вміє їх реалізувати; оцінює свою діяльність з погляду моральності та етичних цінностей; дотримується правил культури поведінки і спілкування; веде здоровий спосіб життя; готовий до форм і методів навчання, використовуваних у старших класах.

Випускник старших класів повинен отримати міцні знання на рівні вимог державних освітніх стандартів, що забезпечує вступ до закладу вищої професійної освіти та подальше успішне навчання; володіє іноземною мовою на базовому рівні; має високий рівень комп'ютерної грамотності (програмування, навички технічного обслуговування); володіє культурою інтелектуальної діяльності; знає і поважає культуру України та інших народів; поважає свою й чужу гідність, права, свободи інших людей; дотримується правил культури поведінки і спілкування; має почуття соціальної відповідальності; веде здоровий спосіб життя; володіє способами отримання інформації; прагне духовного і соціального добробуту.

Таким чином, випускник Чернівецької загальноосвітньої школи №38 – це:

- *вільна особистість*, що має високий рівень самосвідомості, власну виражену громадянську позицію та високий показник самодисципліни, поважає себе, усвідомлює свою цінність та цінність іншої особистості, здатна нести відповідальність перед собою та суспільством;
- *духовна особистість* – проявляє милосердя, доброту, здатність до співпереживання, терпимість і доброзичливість, готова надати допомогу, прагне до миру й розуміє цінність людського життя;
- *гармонійна особистість* – має потребу до пізнання й самопізнання, рефлексії, розуміє красу навколишнього світу й естетику спілкування;
- *творча особистість* – наділена розвинутими здібностями, знаннями, вміннями, навичками, розвинутим інтелектом.
- *практична особистість* – знає основи комп'ютерної грамотності, професійної підготовки, має естетичний смак, є прихильником здорового способу життя.

1.3. Цілі та завдання освітнього процесу школи на 2021/2022 н.р.

Концепція Нової української школи визначає основні принципи та мету освітнього процесу Чернівецької ЗОШ I-III ступенів №38 Чернівецької міської ради, яка впроваджує новий тип гуманістично-інноваційної освіти, забезпечуючи її конкурентоспроможність у європейському та світовому освітньому просторі.

Першочергові завдання освітнього процесу Чернівецької ЗОШ I-III ступенів №38 на 2021/2022 н.р.:

- реалізація особистісно орієнтованого підходу до розвитку, виховання й навчання учнів через оновлення змісту освіти й упровадження нових освітніх технологій, зокрема інформаційних і телекомунікаційних, на всіх ступенях навчання;
- забезпечення необхідних умов щодо реалізації впровадження нового Державного стандарту початкової, базової і повної загальної середньої освіти;
- продовження інформатизації освітнього процесу, використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення всіх предметів навчального плану та управлінської діяльності;
- активізація роботи щодо організації освітнього процесу через чітке структурування навчального матеріалу на уроці, встановлення пріоритету уроку, як засобу соціалізації учнів та розвитку життєвих компетенцій;
- продовження роботи щодо підвищення якості впровадження в освітній процес інноваційних технологій, інтерактивних методів навчання, узагальнення власного педагогічного досвіду;
- спрямувати методичну роботу закладу освіти на успішну реалізацію елементів дистанційного та змішаного навчання школярів;
- створення необхідних передумов з метою інтегрованості української культури в європейський простір, а саме: формування у дітей та учнівської молоді відкритості, толерантного ставлення до відмінних від національних ідей, цінностей культури, мистецтв, здатності диференціювати спільне і відмінне в різних культурах, сприймати українську культуру, як невід'ємну складову загальнолюдського;
- забезпечення подальшого розвитку учнівського самоврядування, широкого залучення його до вирішення питань організації освітнього процесу, розвитку громадянської активності, організації здорового способу життя учнівської молоді;
- посилення профорієнтаційної роботи з неповнолітніми, забезпечення постійного контролю за дотриманням законодавства, спрямованого на профілактику правопорушень із залученням органів внутрішніх справ, служби у справах дітей, громадськості;
- суворе дотримання вимог Закону України «Про охорону дитинства», міських і районних програм, які направлені на поліпшення умов виховання, навчання

та оздоровлення, соціального та матеріального забезпечення та захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування;

- спрямування діяльності психологічної служби на підготовку дитини до самостійного життя, підтримку дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, посилення ролі превентивної та корекційної роботи як з учнями, так і з членами їх родин;
- використання в роботі інноваційних підходів до навчання та виховання, роботи з батьками та громадськістю;
- зміцнення матеріально-технічної бази закладу освіти при залученні організацій, громадськості, спонсорів, батьків.

Серед пріоритетних цілей школи - створення умов для отримання кожним учнем того рівня освіти, який відповідає його здібностям та індивідуальним особливостям; розвиток інтелектуальної, емоційної сфери дитини, формування його ціннісних орієнтирів, прищеплення навичок соціальної компетентності через включення кожного школяра в систему ранньої предметної орієнтації, професійного самовизначення, профільного навчання. Школа реалізує компетентнісний підхід, при якому відбувається засвоєння кожним учнем комплексу знань, умінь та навичок, який дозволяє розв'язувати життєвозначущі завдання як у процесі навчання в школі, так і в подальшому житті.

1.4. Особливості організації освітнього процесу в 2021/2022 н.р.

У 2021/2022 н.р. Чернівецька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №38 Чернівецької міської ради організовуватиме освітній процес відповідно до:

- **Конституції України**
- Кодексу законів про працю України
- Бюджетного кодексу України
- Кодексу цивільного захисту України
- **Законів України:**

«Про освіту»

«Про повну загальну середню освіту»

«Про охорону дитинства»

«Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»

«Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»

«Про громадські об'єднання»

«Про запобігання корупції»

«Про доступ до публічної інформації»

«Про захист персональних даних»

«Про звернення громадян»

«Про охорону праці»

«Про захист населення від інфекційних хвороб»

«Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»

«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу»

«Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»

«Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей»

«Про запобігання та протидію домашньому насильству»

«Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям»

Постанов, розпоряджень Кабінету Міністрів України:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2021р. № 305 «Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку»;
- Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді, затверджена Указом Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 04.04.2018р. № 237 «Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа»;
- Постанова КМУ від 14.02.2017 р. № 88 «Про затвердження Порядку та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами»;

- Порядок ведення обліку дітей шкільного віку та учнів. (постанова КМУ від 13.09.2017 р. № 684 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 806 від 19.09.2018, № 681 від 17.07.2019);
- Розпорядження Кабінету Міністрів України №903-р від 13.12.2017р. «Про затвердження плану заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»;
- «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладів» від 15.08.2011р. № 872, зі змінами від 09.08.2017 р. №588;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 № 800 «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю»;
- Положення про електронний підручник, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України 02 травня 2018 року № 440.

➤ **Державні стандарти:**

- Державний стандарт початкової освіти, затверджений Постановою КМУ № 87 від 21.02.2018 року (зі змінами №688 від 24.07.2019);
- Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений Постановою КМУ №898 від 30.09.2020 року;
- Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, постанова КМУ від 21.08.2013р. № 607;
- Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України 25.09.2020р. № 2205, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10.11.2020р. за № 1111/35394

➤ **Концепції:**

- Концепція Нової української школи;
- Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, розпорядження КМУ від 14.12.2016 р. № 988-р;

➤ **Положення, порядок та інструкції, що регламентують роботу закладів:**

- Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України 25.04.2013р. № 466, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 30.04.2013р. за № 703/23235;
- Порядок забезпечення підручниками та посібниками здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.01.2019 р. № 41 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 13.10.2020 р. № 957);

- Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, наказ МОН від 26.12.2017р. № 1669;
- Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти, наказ МОН України від 08.06.2018р. №609;
- Про державні будівельні норми ДБН В.2.2-3:2018 «Будинки і споруди. Заклади освіти, наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 25.04.2018р. № 106;
- Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні, наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014р. № 1417;
- Типове положення про атестацію педагогічних працівників, наказ МОН від 06.10.2010 № 930 із змінами від 08.08.2013 №1135;
- Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах, наказ МОН від 20.02.2002 р. № 128;
- Щодо вирішення окремих питань про зарахування до дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів дітей, у яких відсутні обов'язкові профілактичні щеплення, лист МОН від 29.09.2014 р. № 1/9-500/№04.01.16/ 28103;
- Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, наказ МОН від 26.12.2017р. № 1669;
- Щодо заходів безпеки у навчальних закладах, наказ МОН від 06.01.2015 р. №2;
- Щодо форм медичних довідок для зарахування дітей до закладів дошкільної та загальної середньої освіти, листи МОЗ України від 29.03.2018р. № 111-01/89 та від 24.04.2018 р. № 111-01/123;
- Порядок створення груп подовженого дня у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти, наказ МОН України від 25.06.2018р. №677;
- Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи, наказ МОН України від 23.03.2018 № 283;
- Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи, наказ МОН України від 07.02.2020р. № 143;
- Про затвердження Положення про сертифікацію педагогічних працівників, постанова КМУ від 27.12.2018р. № 1190 зі змінами від 24.12.2019 № 1094;
- Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі, наказ МОН України від 20.08.2018р. № 924;

- Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи, наказ МОН України від 16.09.2020р. № 1146;
- Методичні рекомендації щодо формувального оцінювання учнів 1 класу (листи МОН України від 18.05.2018р. № 2.2-1250 та від 21.05.2018р. № 2.2-1255);
- Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу, наказ МОН України від 27.08.2019р. № 1154;
- Про затвердження методичних рекомендацій щодо заповнення класного журналу учнів першого класу Нової української школи (наказ МОН України від 07.12.2018р. № 1372);
- Щодо скороченої тривалості уроків для учнів початкових класів, лист МОН України від 02.04.2018р. № 1/9-190;
- Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти, лист МОН України від 19.04.2018р. № 1/9-249;
- Положення про дистанційне навчання (із змінами [від 08.09.2020 р.](#) № 1115);
- Положення про інституційну та дуальну форму здобуття загальної середньої освіти, наказ МОН України від 23.04.2019 р. № 536 зі змінами від 10.02.2021р. №160;
- Порядок переведення учнів (вихованців) загальноосвітнього навчального закладу до наступного класу, наказ МОН України від 14.07.2015 р. № 762 в редакції наказу від 08.05.2019 року № 621;
- Про затвердження типових освітніх та начальних програм для 1-2-х класів закладів загальної середньої освіти, наказ МОН від 21.03.2018р. № 268 зі змінами від 08.10.2019р. №1272;
- Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти I ступеня, наказ МОН від 20.04.2018р. № 407;
- Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти, наказ МОН від 08.10.2019р. № 1272;
- Про затвердження типових освітніх програм для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти, наказ МОН від 08.10.2019р. № 1273;
- Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня, наказ МОН від 20.04.2018р. № 405;
- Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня, наказ МОН від 20.04.2018р. № 408;
- Про надання грифу МОН навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти, наказ МОН від 23.10.2017 р. № 1407;
- Про надання грифу МОН навчальним програмам з фізики та астрономії для учнів 10-11 класів та польської мови для учнів 5-9 та 10-11 класів закладів загальної середньої освіти, наказ МОН від 24.11.2017 р. № 1539;

- Про оновлені навчальні програми для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів, наказ МОН від 07.06.2017р. № 804;
- Роз'яснення щодо освітніх програм, що не є типовими, лист МОН від 27.03.2018 р. № 1/9-181;
- Щодо типових освітніх програм для 2-11 класів, лист МОН від 20.04.2018 р. № 1/9-254;
- Роз'яснення щодо порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах в умовах повної або часткової інтеграції різних освітніх галузей, можливість якої передбачена Державним стандартом початкової освіти, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018 р., лист МОН України від 18.05.2018 р. №1/9-322;
- Про затвердження Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, наказ МОН від 03.06.2008 р. № 496);
- Щодо розроблення статуту закладу загальної середньої освіти, лист МОН України від 23.04.2019р. № 1/9-269;
- Положення про навчальні кабінети загальноосвітніх навчальних закладів, наказ МОН від 20. 07.2004 р. № 601;
- Положення про навчальні кабінети з природничо-математичних предметів загальноосвітніх навчальних закладів, наказ МОН від 14.12.2012р. № 1423;
- Положення про кабінет інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій навчання загальноосвітніх навчальних закладів, наказ МОН від 20.05. 2004 р. № 407;
- Про затвердження форм звітності з питань діяльності денних закладів загальної середньої освіти та інструкцій щодо їх заповнення, наказ МОН України від 27.08.2018р № 936;
- Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, наказ МОН від 26.12.2017р. № 1669;
- Типовий перелік спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах (групах) закладів, наказ МОН України від 23.04.2018 р. № 414 (із змінами від 16.10.2020р. №1281);
- Примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти, наказ МОН України від 08.06.2018 р. № 609;
- Положення про індивідуальну форму здобуття загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 10.07.2019 р. № 955, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 02.08.2019 р. за № 852/33823;
- Про деякі питання документів про загальну середню освіту, наказ МОНУ від 16.10.2018р. № 1109;

- Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України, наказ МОНУ від 07.02.2019р. № 152;
- Інструкція про звільнення від проходження державної підсумкової атестації учнів (вихованців) загальноосвітніх навчальних закладів за станом здоров'я, наказ МОНМС та МОЗ від 01.02.2013 р № 72/78;
- Положення про золоту медаль "За високі досягнення у навчанні" та срібну медаль "За досягнення у навчанні", наказ МОН України від 17.03.2015р. № 306, редакція від 17.07.2020р.;
- Положення про похвальний лист «За високі досягнення у навчанні» та похвальну грамоту «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів», наказ МОН України від 11.12.2000р. №579, із змінами від 07.02.2012 р. № 115;
- Про затвердження Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти , наказ МОН України від 25.06.2018р. № 676;
- Про затвердження єдиних зразків ведення обов'язкової ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах I-III ст. усіх форм власності, наказ МОНМСУ від 10.05.2011р. № 423, редакція від 01.06.2020р.;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 року № 509 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України.

Освітній процес у Чернівецькій загальноосвітній школі I-III ступенів №38 Чернівецької міської ради у 2021/2022 навчальному році буде організовано з урахуванням динаміки епідемічної ситуації: у залежності від епідемічної зони організація освітнього процесу можлива у звичайному, змішаному чи дистанційному режимі.

У 2021/2022 навчальному році в закладі освіти буде навчатися 614 учнів у 21 класі. Педагогічний колектив нараховує 48 учителів, які проводять навчальні заняття, 2 вихователя ГПД, 3 асистенти інклюзії, практичний психолог та логопед (по сумісництву). Учні будуть розміщені у 24 навчальних кабінетах. До освітнього процесу будуть залучені 2 кабінети англійської мови, 2 кабінети інформатики, 2 спортивні зали, актова зала, майстерня для хлопчиків, кабінет психолога, спортивний майданчик на території школи. Кабінети, зокрема фізики, хімії, математики, географії та філології використовуватимуться для розміщення класів. Учні перебуватимуть в одному приміщенні упродовж дня.

Для безпечного входу з вулиці всіх здобувачів освіти школа відкриватиме 2 входи. При розрахунках переміщення учнів між приміщеннями школи враховано рух по сходах. Розподіл класів на окремі входи є необхідним фактором успішного забезпечення здорового середовища в школі. Логічним кроком є розподіл класів на входи, як є найближчими до їх навчальних кабінетів. Важливо враховувати шлях учнів до закріплених кабінетів, щоб вони не контактували з учнями інших класів задля власної безпеки.

Для забезпечення освітнього процесу в школі буде створене безпечне освітнє середовище (частина четверта статті 38 Закону України «Про повну загальну

середню освіту)), забезпечено дотримання вимог щодо охорони дитинства, охорони праці, вимог техніки безпеки, у тому числі протипожежної безпеки; організовано харчування та медичне обслуговування учнів відповідно до законодавства.

Зокрема, відповідно до частини третьої статті 12 Закону України «Про повну загальну середню освіту» кількість учнів у навчальних приміщеннях відповідає вимогам санітарного законодавства та не порушує права учнів (педагогічних працівників) на належні, безпечні та здорові умови навчання (праці).

У 2021/2022 н.р. школа працюватиме за п'ятиденним робочим тижнем, вихідні дні - субота і неділя. Відповідно до Закону України «Про освіту» тривалість уроку в 1 класах - 35 хвилин, 2-4 класах встановлюється 40 хвилин, в 5-11 – 45 хвилин. Тривалість перерв, під час яких не відбувається харчування школярів – 10 хв., під час яких учні харчуються – 20 хв. Розпочинається навчальний процес о 8.30. Для учнів 1-4 класів за бажанням їх батьків працюватимуть дві групи продовженого дня. Структура навчального року (тривалість навчальних занять, поділ на семестри та режим роботи) встановлюються навчальним закладом у межах часу, передбаченого робочим навчальним планом:

I семестр – з 01.09.2021р. по 25.12.2021 р.(16 навчальних тижнів)

II семестр – з 10.01.2022р. по 27.05.2022р.(19 навчальних тижнів)

Тривалість канікул протягом навчального року становить не менш як 30 календарних днів:

осінні – з 25.10.2021р. по 29.10.2021р.,

зимові – з 27.12.2021р. по 07.01.2022р.,

весняні – з 28.03.2022р. по 01.04.2022р.

Відповідно до статті 12 р.ІІ Закону України «Про освіту» навчальний рік закінчується проведенням державної підсумкової атестації випускників початкової, основної та старшої школи, яка може здійснюватися в різних формах, визначених законодавством, зокрема у формі зовнішнього незалежного оцінювання. Навчальна практика та навчальні екскурсії для учнів 1-8, 10 класів згідно рішення педагогічної ради проводяться упродовж навчального року. Зарахування, відрахування та переведення здобувачів освіти здійснюється без конкурсу відповідно до території обслуговування, яка закріплена міською радою чи її виконавчим комітетом та у відповідності з Порядком зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 16.04.2018 року №367. Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до Нормативів, затверджених наказом МОН України від 20.02.2002 року № 128 (лист МОН України від 22.10.2018 року № 1/11-11232 «Щодо порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів»).

1.5. Показники реалізації освітнього процесу

1.5.1. Кадрове забезпечення

- У 2021/2022 навчальному році навчально-виховний процес у закладі
- забезпечуватиме 48 педагогічних працівників:

Всього працівників	Освітній рівень			Кваліфікаційна категорія				Педагогічне звання		Пенсійного віку
	Повна вища освіта	базова вища освіта(бакалавр)	середня спеціальна	вища	I	II	спеціаліст	учитель-методист	старший учитель	
48	40 83,3%	6 12,5%	2 4,2%	22 45,8 %	6 12,5 %	8 16,7 %	12 25,0 %	9 18,7 %	5 10,4 %	3 6,3%

- **Учителі-методисти**
- Горевич Ж.В. – історія;
- Федорак Н.В. – українська мова і літ-ра;
- Онуфрійчук О.В. – біологія
- Остафійчук М.В. – фізкультура
- Литвинюк О.Т. – початкові класи
- Богачова Н.І. – початкові класи
- Скрипська Г.В.. – інформатика
- Бурега Н.Г. – математика
- Палій Ю.В. – трудове навчання

Старші учителі

Кулик С.Й.- укр. мова та л-ра
 Акіменко М.В.- початкові класи
 Євдощак Т.М. - початкові класи
 Бузинська І.О. – обслуг. праця
 Пітик М.М. – вихователь ГПД

1.5.2. Матеріально-технічне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності школи дає можливість кожному класу мати окремий кабінет і обладнання в ньому, організовувати освітній процес у відповідності до санітарно-гігієнічних норм, вимог, правил безпеки та з метою запобігання травматизму та збереження життя та здоров'я дітей. Початкова школа займає приміщення на I поверсі. Два комп'ютерні кабінети для занять з інформатики та гурткової роботи, 2 кабінети англійської мови та 2 кабінети української філології, окремі туалетні кімнати для дівчат і хлопців, окремий вхід. Для учнів працює спортивна зала, спортивна зала «Малюк» для початкової школи, нова оснащена майстерня, кабінет психолога, бібліотека, їдальня, медичний кабінет. В 2021/2022 році учні матимуть змогу займатися на спортивному майданчику зі штучним покриттям.

Матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності:

- комп'ютери – 25 од.;
- інтерактивні дошки – 3;
- книги, брошури, журнали – 21082;
- актовa зала;
- медичний та процедурний кабінети;
- бібліотека;
- 2 спортивні зали;
- їдальня на 90 посадкових місць;
- 24 навчальних кабінети та лабораторії;
- два комп'ютерних класи;
- майстерня для хлопчиків.

1.5.3. Якість проведення навчальних занять забезпечено відповідним рівнем педагогічних працівників, матеріально-технічною базою, навчально-методичним забезпеченням.

Якість проведення навчальних занять:

- Використання новітніх досягнень науки, інновації педагогічної практики, побудова уроків на основі закономірностей освітнього процесу.
- Реалізація на уроці в оптимальному співвідношенні всіх дидактичних принципів і правил.
- Забезпечення належних умов для продуктивної пізнавальної діяльності учнів з урахуванням їх інтересів, нахилів і потреб.
- Установлення усвідомлюваних учнями міжпредметних зв'язків.
- Зв'язок з раніше набутими знаннями й уміннями, опора на досягнутий рівень розвитку учнів.
- Мотивація й активізація розвитку всіх сфер особистості.
- Логічність та емоційність усіх етапів освітньої діяльності.
- Ефективне використання педагогічних засобів.
- Зв'язок з життям, педагогічною діяльністю, особистим досвідом учнів.
- Формування практично необхідних знань, умінь, навичок, раціональних прийомів мислення й діяльності.
- Формування вміння вчитися, потреби постійно поповнювати обсяг знань.

У 2021/2022 н.р. відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», листа Інституту модернізації змісту освіти від 01.10.2020 року № 221/10-1942, у рамках інноваційного освітнього проєкту «Методика викладання дзюдо у закладах загальної середньої освіти», з метою формування фізичної і духовної культури психологічно-стійкої особистості, культур здорового та безпечного способу життя на основі традицій дзюдо, національно-культурних цінностей українського народу буде запроваджено у 2021/2022 н.р. вивчення на уроках фізичної культури у 5-Б класі модуля «Дзюдо».

1.6. Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти Чернівецької ЗОШ І-ІІІ ступенів №38

1.6.1. Завданнями внутрішньої системи забезпечення якості освіти школи є:

- оновлення нормативно-методичної бази забезпечення якості освіти та освітньої діяльності в школі;
- постійний моніторинг змісту освіти;
- спостереження за реалізацією освітнього процесу;
- моніторинг технологій навчання;
- моніторинг ресурсного потенціалу школи;
- моніторинг управління ресурсами та процесами;
- спостереження за станом соціально-психологічного середовища школи;
- контроль стану прозорості освітньої діяльності та оприлюднення інформації щодо її результатів;
- розроблення рекомендацій щодо покращення якості освітньої діяльності та якості освіти, участь у стратегічному плануванні.

1.6.2. На рівні школи розроблена **система показників (внутрішній моніторинг)**, що дозволяє оцінити, наскільки ефективно реалізується освітня програма, тобто наскільки реальний «продукт» діяльності школи відповідає ідеальній «моделі» випускника. При цьому *об'єктами, механізмами та термінами контролю* є:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності (підвищення кваліфікації педагогічних працівників (форма проходження на вибір учителя) – не менше 150 годин протягом 5 років, атестація – 1 раз на 5 років, участь у методичних заходах, конференціях, вебінарах, семінарах, конкурсах, тренінгах, онлайн-курсах, дистанційне навчання – протягом року);
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності (наявність документів, визначених нормативно- правовими актами з питань освіти, необхідної кількості підручників та навчально-методичної літератури з усіх навчальних дисциплін для самостійної роботи та дистанційного навчання– двічі на рік);
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності (відповідність ліцензійним та акредитаційним вимогам: шкільні кабінети, класні кімнати, спортзал, бібліотека, сучасна їдальня, буфет, наявність інтернету – двічі на рік);
- якість проведення навчальних занять (вивчення системи роботи педагогічних працівників – 1 раз на 5 років, тематичний контроль знань, класно-узагальнюючий контроль – за потребою);
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей) (вивчення рівня навчальних досягнень з предмета – 1 раз на 5 років, циклу предметів – за потребою, освітньої галузі – 1 раз на 5 років, різні види

оцінювання, що відповідають «Загальним критеріям оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти», які є обов'язковою складовою навчальної програми з предмета - на кожному уроці), тематичне – в кінці кожної теми, семестрове – в кінці кожного семестру, річне – в кінці року, державна підсумкова атестація – в кінці навчального року, зовнішнє незалежне оцінювання – в кінці навчального року, результати участі у предметних та творчих конкурсах різного рівня – протягом навчального року, участь у спортивних змаганнях – впродовж навчального року, інтелектуальних випробуваннях – впродовж навчального року);

- моніторинг оцінювання ступеня задоволення здобувачів освіти (соціологічні (анонімні) опитування учнів і випускників – 1 раз на рік);
- продовження навчання (аналіз вступу у ВНЗ України та за її межами - 1 раз на рік).

Модель моніторингу якості освіти у нашому навчальному закладі визначає єдину систему здійснення внутрішнього моніторингу, що включає збір, збереження (формування бази даних), опрацювання (аналіз і оцінка) та розповсюдження інформації про якість освіти в ньому, прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки і основних тенденцій його розвитку, розробку науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень щодо покращення ефективності діяльності школи.

Створення моделі зумовлено необхідністю вироблення та погодження єдиних підходів до здійснення внутрішнього моніторингу у навчальному закладі, для виявлення результативності навчання і виховання учнів, забезпечення систематичного відслідковування динаміки змін в організації навчально-виховного процесу, розвитку навичок самоаналізу та саморегулювання організаційної роботи у різних ділянках освітнього середовища школи з метою покращення ефективності управління навчальним закладом.

Аналіз забезпеченої в навчальному закладі освітньої діяльності здійснюється з урахуванням таких *критеріїв або об'єктів внутрішнього моніторингу* (за етапами здійснення діагностичних зрізів):

- готовність учнів до навчання та психологічна комфортність суб'єктів освітнього процесу (умови – процес);
- рівень професійної готовності педагогів до реалізації освітніх завдань (умови – процес – результат);
- рівень навчальних досягнень учнів у початковій, допрофільній (галузевій) та профільній (галузевій) підготовці (умови – процес – результат або умови – результат);
- рівень досягнення освітньо-виховних цілей (процес – результат);
- інтелектуально-творчий розвиток і досягнення учнів. (умови – результат).

Відповідно до визначеної мети та критеріїв якості, *основними завданнями* моніторингового дослідження є:

1. Здійснити діагностичний аналіз рівня навчальної мотивації та інтелектуально-освітніх потреб учнів школи, що дозволяють спрогнозувати їхні освітні запити та охарактеризувати міру готовності до навчальної діяльності;
2. Визначити психолого-педагогічні особливості та характер взаємовідносин суб'єктів освітнього процесу з метою впливу на якість навчальних результатів учнів;
3. Дати характеристику професійної готовності педагогів колективу до вирішення інноваційних освітніх завдань, зосереджуючи увагу насамперед на таких якостях, як: ініціативність, професійна активність, здатність до самоосвіти, інформаційно-комунікативна компетентність, творчість з метою виявлення впливу професійного рівня педагога на творчі навчальні досягнення учнів;
4. Здійснити аналіз якісного рівня профільної (філологічної, математичної) підготовки учнів школи у його розвитку;
5. Проаналізувати стан реалізованості освітньо-виховних завдань, що є в основі програми виховної роботи навчального закладу, а також чинники, що впливають на якість результатів.

Організація моніторингу містить основні етапи:

1. Створення Програми моніторингових досліджень в школі, що визначає цілі, завдання, напрями, об'єкти та періодичність досліджень, необхідних для реалізації стратегії розвитку закладу, виконання школою погоджених шкільною спільнотою завдань щодо покращення якості освітніх послуг.
2. Розробка проекту внутрішнього моніторингу конкретної ділянки освітнього середовища, передбачених Програмою, зокрема, умов, процесу чи результатів роботи закладу. Проект визначає: мету та завдання дослідження; об'єкт дослідження; формування вибірки; терміни та процедуру дослідження; підбір та підготовку координаторів дослідження; визначення критеріїв оцінювання та показників (індикаторів), за якими збиратиметься інформація; визначення методів дослідження.
3. Підготовка інструментарію дослідження, передбаченого Програмою, (вибір анкет, тестів, методик, карт спостережень, підготовка інструктивно-методичних матеріалів для координаторів дослідження, вибір статистичних та математичних методів обробки та обчислення одержаних результатів дослідження).
4. Проведення дослідження, передбаченого Програмою (заповнення анкет, виконання тестів, проведення спостережень за обраними методиками).
5. Збір та опрацювання результатів (внесення результатів дослідження в базу, обробка та аналіз отриманих даних з використанням математичної статистики, факторно-критеріального аналізу, описового пояснення).

6. Аналіз та інтерпретація результатів внутрішкільного моніторингу стану конкретної ділянки освітнього середовища навчального закладу (виявлення та оцінка позитивних та негативних факторів впливу; підготовка та представлення звіту, який має містити висновки та рекомендації з метою прийняття управлінських рішень, корекції програм, планів роботи школи, роботи окремих учителів, учнівського самоврядування тощо).

7. Оприлюднення результатів моніторингу та запровадження рекомендацій у практику.

Проводячи внутрішкільний моніторинг, наш навчальний заклад орієнтується на такі **результати**:

- підвищення якості надання освітніх послуг, формування позитивного іміджу, престижності та конкурентноспроможності навчального закладу;
- створення необхідних умов для творчої діяльності учасників навчально-виховного процесу: виявлення і підтримка обдарованої молоді, підняття престижу творчих педагогів;
- впровадження освітніх інновацій, сучасних інформаційних технологій для оновлення змісту освіти й форм організації навчально-виховного процесу;
- активізація роботи адміністрації і педагогічного колективу навчального закладу, вироблення навичок контрольної-аналітичної діяльності, самооцінки та саморегуляції;
- удосконалення управління навчальним закладом, вироблення і корегування управлінських рішень, планування і прогнозування розвитку навчального закладу.

1.7. Навчальний план та його обґрунтування

Чернівецька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 38 Чернівецької міської ради здійснює свою діяльність на підставі Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції «Нова українська школа», постанов Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 №778 «Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад», від 20.04.2011 №462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти», від 21.02.2018 №87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (зі змінами), від 21.08.2013 р. № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами»; від 23.11.2011 №1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти»(зі змінами), з урахуванням вимог Концепції профільного навчання в старшій школі, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 11.09.2009 №854 «Про затвердження нової редакції Концепції профільного навчання у старшій школі», типових і нетипових освітніх програм, навчальних програм для закладів загальної середньої освіти, власного Статуту, що забезпечує одержання учнями загальної середньої освіти на рівні Державних стандартів.

При розробці навчальних планів в 2021/2022 н.р. також було враховано такі **нормативні документи:**

- наказ Міністерства освіти і науки України від 25.09.2020 № 2205 «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти»;
- лист Міністерства освіти і науки України від 23.07.2021 №1/10-3101«Щодо особливостей організації навчання»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 31.03.2020 року № 464 «Про внесення змін до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти ІІІ ступеня» (про заміну назви предмета «Захист Вітчизни» на «Захист України» з 01.09.2020);
- лист Міністерства освіти і науки України від 09.08.2021 року № 1/9-404 «Про переліки навчальної літератури та навчальних програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в освітньому процесі закладів освіти у 2021/2022 навчальному році»;
- лист Міністерства освіти і науки України від 06.08.2021 року № 4.5/2303-21 «Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа».
- лист Міністерства освіти і науки України від 16.07.2021 № 1/9-362 «Деякі питання організації виховного процесу у 2021/2022 н. р. щодо формування в дітей та учнівської молоді ціннісних життєвих навичок»;

- лист Міністерства освіти і науки України від 16.07.21 року № 1/9-363 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти у 2021/2022 н. р.».

За Статутом навчальний заклад є середнім загальноосвітнім і має у своєму складі:

- школу I ступеня (1-4 класи),
- школу II ступеня (5-9 класи),
- школу III ступеня (10-11 класи).

Кількість класів – 21, кількість учнів – 614.

Мова навчання – українська. Школа працює у п'ятиденному режимі в одну зміну.

Навчальний план закладу на 2021/2022 навчальний рік складено на основі Переліку навчальних програм для учнів закладів загальної середньої освіти I, II, III ступенів, затвердженого наказами МОН від 08.10.2019 №1272, від 08.10.2019 №1273, від 20.04.2018 №407, лист МОН України від 25.05.2018 року №1/9-344 «Про завершення експертизи освітніх програм», 07.06.2017 №804, від 23.10.2017 №1407, 24.11.2017 №1539.

▪ **для школи I ступеня**

- **1-А, 1-Б, 2-А та 2-Б класи** - за Типовими навчальними планами (наказ МОН України від 08.10.2019 року № 1272 «Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти»; (за програмою Савченко);
- **1-В клас** – за Освітньою програмою початкової освіти в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» / цикл I – 1-2 класи (Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, науковий керівник – І.Гавриш/ (лист Міністерства освіти і науки України від 07.04.2021 № 1/9-188 «Щодо освітніх програм»; лист ДСЯО від 06.08.2020 року №01/01-23/929 «Щодо результатів експертизи освітньої програми»).
- **3-Б та 4-А, 4-Б класи** - за Типовими навчальними планами (наказ МОН України від 08.10.2019 року № 1273 «Про затвердження типових освітніх програм для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти»; (за програмою Савченко);
- **3-А клас** - за Освітньою програмою початкової освіти в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» / цикл I – 3-4 класи (Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, науковий керівник – І.Гавриш/ (лист Міністерства освіти і науки України від 07.04.2021 № 1/9-188 «Щодо освітніх програм»; лист ДСЯО від 06.08.2020 року №01/01-23/929 «Щодо результатів експертизи освітньої програми»).

■ **для школи II ступеня**

- **для 5-9-х класів** – за Типовими навчальними планами (наказ МОН України від 20.04.2018 року № 405 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня»):
- 5- А та 5-Б класи – *таблиця 1*(загальна програма);
- 6-А та 6-Б класи - *таблиця 1*(загальна програма);
- 7-А та 7-Б класи – *таблиця 1*(загальна програма);
- 8-А та 8-Б класи - *таблиця 13*(з вивченням етики);
- 9-А та 9-Б класи – *таблиця 1*(загальна програма).

■ **для школи III ступеня:**

10-11 клас – за Типовими навчальними планами (наказ МОН України від 28.11.2019 року № 1493 , а також враховуючи наказ Міністерства освіти і науки України від 31.03.2020 року № 464 «Про внесення змін до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня» (про заміну назви предмета «Захист Вітчизни» на «Захист України» з 01.09.2020).

- **для планування та здійснення освітнього процесу з дітьми, які мають особливі освітні потреби** освітня програма Чернівецької ЗОШ I-III ступенів розроблена на основі таких типових освітніх програм, затверджених Міністерством освіти і науки України:

Початкова школа (для учня інклюзивної форми навчання у 2-А класі):

- Наказ МОН України від 25.06.2018 року № 693 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти I ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».
- Наказ МОН України від 04.09.2018 року № 968 «Про внесення зміни у таблицю 11 до наказу Міністерства освіти і науки України від 25.06.2018 року № 693».
- Наказ МОН України № 917 від 02.07.2019 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 2 класу з порушеннями інтелектуального розвитку».

Базова загальна середня освіта (для учнів інклюзивної форми навчання 5-А та 5-Б класів):

- Наказ МОН України від 12.06.2018 року № 627 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».
- Наказ МОН України від 26.07.2018 року № 813 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».

Варіативну складову робочого навчального плану сформовано з урахуванням освітніх потреб учнів, кадрового та матеріально-технічного забезпечення, рекомендацій МОНУ, пропозицій Департаменту освіти і науки Чернівецької ОДА,

управління освіти Чернівецької міської ради.

Основну увагу приділено вивченню української мови та літератури, курсам духовно-морального спрямування, факультативів виховного та світоглядного спрямування, формуванню демократичних цінностей в українському суспільстві.

У зв'язку з участю навчального закладу у Всеукраїнській програмі освіти для демократичного громадянства і прав людини «Демократична школа», з метою розвитку демократії в школі та місцевій громаді для учнів 5-11-х класів передбачено спецкурси з демократичного громадянства і прав людини.

Особливості робочого навчального плану та організації навчально-виховного процесу в школі І ступеня

Типову освітню програму для **1-А, 1-Б, 2-А, 2-Б, 3-Б, 4-А та 4-Б** класів розроблено відповідно до Ст. 15 Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти на основі Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом **О.Я. Савченко**. У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі:

- у **1-А, 1-Б, 2-А, 2-Б, 3-Б, 4-А та 4-Б** класах збільшено на 1 годину загальну кількість годин мовно-літературної галузі з метою підвищення рівня знань та якості викладання.

Типовий навчальний план початкової школи з українською мовою навчання для закладів загальної середньої освіти, що працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України» (лист Міністерства освіти і науки України від 07.04.2021 № 1/9-188 «Щодо освітніх програм»; лист ДСЯО від 06.08.2020 року №01/01-23/929 «Щодо результатів експертизи освітньої програми») для **1-В та 3-А класів** розроблено на основі Базового навчального плану для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання Державного стандарту початкової освіти (зі змінами, внесеними постановою КМУ від 24.07.2019 р. № 688). У Навчальному плані використано надану Державним стандартом початкової освіти можливість здійснення повної або часткової інтеграції різних освітніх галузей. Мета і завдання мовно-літературної освітньої галузі (українська мова і література) реалізуються через навчальні предмети «Українська мова» (1–4 класи — 6 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1–4 класи — 1 год/тижд.). Іншомовна освіта як органічна складова мовно-літературної освітньої галузі представлена навчальним предметом «Іноземна мова» (1 класи — 2 год/тижд.; 2–4 класи — 3 год/тижд.). Мета і завдання математичної освітньої галузі реалізуються через навчальні предмети «Математика» (1 класи — 3 год/тижд.; 2–4 класи — 4 год/тижд.) і «Я пізнаю

світ» (1–4 класи — 1 год/тижд.). Мета і завдання мистецької освітньої галузі реалізуються через навчальні предмети «Мистецтво» (1–4 класи — 1 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1–4 класи — 1 год/тижд.); фізкультурної освітньої галузі — через навчальні предмети «Фізична культура» (1–4 класи — 2 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1–4 класи — 1 год/тижд.).

Варіативна складова Навчального плану (1–4 класи — 1 год/тижд.) може використовуватися на підсилення предметів інваріантної складової, запровадження факультативів, курсів за вибором, індивідуальні заняття та консультації учнів. У зв'язку зі спрямованістю Проєкту на реалізацію основних положень STEM-освіти, інтеграції української освіти в європейський і світовий освітній простір доцільним виявляється виділення годин варіативної складової на іноземну мову (1 клас — 1 год/тижд.), математику (2 клас — 1 год/тижд.) та навчальний предмет «Я пізнаю світ» (2–4 класи — 1 год/тижд.):

- у **1-В** класі за рекомендаціями розробників програми підсилено вивчення іноземної мови (1 год), в **3-А** класі підсилено вивчення навчального предмета «Я досліджую світ» (1 год).

Особливості робочого навчального плану та організації навчально-виховного процесу в школі II ступеня

Години варіативної складової передбачено на:

1. Збільшення кількості годин за програмою з метою підвищення рівня знань та якості викладання з предметів:

Назва предмету	Клас	На скільки збільшено
Українська мова	6-Б	0,5 год
	8-Б	1 год
Хімія	7-А та 7-Б	0,5 год
Історія України	5-А та 5-Б	1 год
	7-А та 7-Б	1 год
	8-А та 8-Б	0,5 год
	9-А та 9-Б	0,5 год
Географія	9-А та 9-Б	0,5 год

2. Вивчення курсів за вибором :

У зв'язку з участю педагогічного та учнівського колективів школи у Всеукраїнській програмі «Демократична школа» та інноваційному проєкті «Формування та оцінювання громадянських компетентностей в освітньому процесі на рівні базової середньої освіти»:

- Курс за вибором «Права дитини» в 5-А та 5-Б класах (по 1 год)
- Курс за вибором «Культура добросусідства: я, моя сім'я і мої сусіди» в 6-А та 6-Б класах (по 1 год);

- Курс за вибором «Культура добросусідства: цінуймо край – пишаймося Україною!» в 7-А та 7-Б класах (по 0,5 год);

*Відповідно до Типової освітньої програми (таблиця 13 – з вивченням етики), з метою дотримання методичних рекомендацій щодо дотримання наступності: **

- Курс за вибором «Культура добросусідства: регіональна мозаїка України: чудове різноманіття» в 8-А та 8-Б класах (по 0,5 год);

З метою дотримання наступності та покращення якості знань з математики:

- Факультативний курс «Логіка»
у 6-А (1 год)
у 9-А та 9-Б класах (по 1 год)

З метою розширення і збагачення знань учнів про рідний край, його історико-культурну спадщину, популяризацію народної творчості та української мови як державної:

- Курс за вибором «Українознавство»
у 5-А та 5-Б класах - по 0,5 год;
у 6-А класі - 0,5 год;
у 7-А та 7-Б класах - по 0,5 год;

З метою формування життєво необхідних навичок учнів, для розвитку підприємницької компетентності:

- Курс за вибором «Соціальне шкільне підприємництво»
у 8-А класі – 1 год.

3. Забезпечення індивідуальних освітніх потреб учнів при вивченні предметів «Трудове навчання» у зв'язку з неподільністю класів - в 6-Б кл. (2 год.) 8-Б класі (1 год.).

4. Проведення індивідуальних занять і консультацій з предметів:

Назва предмету	Клас	Кількість годин
Англійська мова	5-А	1 год
	6-А	1 год
	8-А та 8-Б	1 год
	9-А	1 год
Математика	5-Б	1 год
	8-А	1 год
Українська мова	9-Б	1 год

5. Предмети інваріантної складової робочого навчального плану, що не мають цілої кількості годин, будуть викладатися протягом навчального року за розкладом.

Відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», листа Інституту модернізації змісту освіти від 01.10.2020 року № 221/10-1942, у рамках інноваційного освітнього проєкту «Методика викладання дзюдо у закладах загальної середньої освіти», з метою формування фізичної і духовної

культури психологічно-стійкої особистості, культур здорового та безпечного способу життя на основі традицій дзюдо, національно-культурних цінностей українського народу в 2021/2022 н.р. буде запроваджено вивчення на уроках фізичної культури у 5-Б класі модуля «Дзюдо».

Особливості робочого навчального плану та організації навчально-виховного процесу в школі III ступеня

Відповідно до наказу МОН України від 28.11.2019 №1493 «Про внесення змін до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня» загальний обсяг навчального навантаження здобувачів профільної середньої освіти для 10-11 класів складає 2660 годин/навчальний рік: для 10-х класів - 1330 годин/навчальний рік, для 11-х класів - 1330 годин/навчальний рік. Детальний розподіл тижневого навчального навантаження окреслено у навчальному плані. Навчальний план містить тижневий обсяг навчального навантаження та тижневі години на вивчення базових предметів, вибірково-обов'язкових предметів, профільних предметів і спеціальних курсів, а також передбачає години на факультативи, індивідуальні заняття. Навчальний план для 10-11 класів містить перелік базових предметів, який включає окремі предмети суспільно-гуманітарного та математично-природничого циклу.

Частину навчальних годин обох варіантів Навчального плану для 10-11 класів призначено для забезпечення профільного спрямування навчання. Учні 10 класу обрали для вивчення у старшій школі поєднання двох профільних предметів – українську літературу та історію України, 11 клас також українську літературу та історію України.

Реалізація змісту освіти, визначеного Державним стандартом, також забезпечується вибірково-обов'язковими предметами: «Інформатика», «Технології», «Мистецтво». Учні 10 та 11 класів обрали предмети «Технології» та «Інформатика»: у 10 класі у 2021/2022 н.р. викладатимуться предмети «Технології» (2 год) та «Інформатика» (1 год), а в 11 з метою дотримання наступності – «Технології» (1,5 год), «Інформатика» (1,5 год).

Вивчення базового предмета «Фізика і астрономія» буде здійснюватися як два окремі предмети - «Фізика» (за програмою авторського колективу під керівництвом Локтева В. М.), «Астрономія» (за програмою авторського колективу під керівництвом Яцківа Я. Я.).

Також у зв'язку з організацією підготовки учнів 11 класу до ЗНО та відповідного аналізу обраних учнями предметів для складання ЗНО-2022 до Навчального плану 11 класу було внесено зміни: 1 год (з запропонованих програмою 4 годин) для вивчення фізики та астрономії винесена для підсилення географії (1+1год).

Варіативна складова навчального плану для 10-11 класів розподілена наступним чином:

1. Збільшення кількості годин з метою підвищення рівня та якості викладання з предметів :

Назва предмету	Клас	На скільки збільшено
Математика	10	1 год
	11	1 год
Географія	10	0,5 год

2. Вивчення курсів за вибором:

- Курс за вибором «Соціальне шкільне підприємництво» в 11 кл. (1год)

3. Проведення індивідуальних занять і консультацій з метою якісної підготовки учнів до ДПА, ЗНО

Назва предмету	Клас	Кількість годин
Англійська мова	10	2 год
	11	1 год
Українська мова	11	0,5 год
Історія України	11	1 год
Математика	10	1 год
	11	1 год

4. Предмети інваріантної складової робочого навчального плану , що не мають цілої кількості годин, будуть викладатися протягом навчального року за розкладом .

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор Чернівецької загальноосвітньої
 школи І-ІІІ ступенів №38
 Чернівецької міської ради
 _____Горевич Ж.В.
 30 серпня 2021 року

Навчальний план
початкової школи (1-2 класи) з українською мовою навчання
Чернівецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №38
на 2021/2022 навчальний рік

Наказ МОН України від 08.10.2019 №1272

(розроблена під керівництвом О.Я.Савченко, рішення Колегії МОН України від 22.02.2018р.)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень/рік у класах	
		1-А, 1-Б	2-А, 2-Б
Мовно-літературна Іншомовна	Українська мова	7+1	7+1
	Англійська мова	2	3
Математика	Математика	4	4
Я досліджую світ (природнича, громадянська й історична, соціальна, здоров'язбережувальна галузі)	Я досліджую світ	3	3
Технологічна	Дизайн і технології	1	1
Інформатична	Інформатика	-	1
Мистецька	Мистецтво: музичне мистецтво	1	1
	Мистецтво: образотворче мистецтво	1	1
Фізкультурна*	Фізична культура	3	3
Усього		22	24
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять:		1	1
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		20	22
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної та варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		23	25

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор Чернівецької загальноосвітньої
 школи І-ІІІ ступенів №38
 Чернівецької міської ради
 Горевич Ж.В.
 30 серпня 2021 року

Навчальний план
початкової школи (3-4 класи) з українською мовою навчання
Чернівецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №38
на 2021/2022 навчальний рік

*Наказ МОН України від 08.10.2019 №1273 (розроблена під керівництвом
 О.Я.Савченко)*

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень/рік у класах	
		3-Б	4-А, 4-Б
Мовно-літературна Іншомовна	Українська мова	7+1	7+1
	Англійська мова	3	3
Математика	Математика	5	5
Я досліджую світ (природнича, громадянська й історична, соціальна, здоров'язбережувальна галузі)	Я досліджую світ	3	3
Технологічна	Дизайн і технології	1	1
Інформатична	Інформатика	1	1
Мистецька	Мистецтво: музичне мистецтво	1	1
	Мистецтво: образотворче мистецтво	1	1
Фізкультурна*	Фізична культура	3	3
Усього		25	25
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять:		1	1
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		23	23
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної та варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		26	26

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор Чернівецької загальноосвітньої
 школи І-ІІІ ступенів №38
 Чернівецької міської ради
 Горевич Ж.В.
 30 серпня 2021 року

Навчальний план
початкової школи (1-В, 3-А класи) з українською мовою навчання
Чернівецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №38
на 2020/2021 навчальний рік

(На основі Типового навчального плану початкової освіти в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» / цикл І – 1-2 класи, цикл ІІ - 3-4 класи (лист Міністерства освіти і науки України від 07.04.2021 № 1/9-188 «Щодо освітніх програм»; лист ДСЯО від 06.08.2020 року №01/01-23/929 «Щодо результатів експертизи освітньої програми»).

Назва освітньої галузі	Назва навчального предмета	Кількість годин на тиждень	
		1-В	3-А
Інваріантний складник			
Мовно-літературна	українська мова	6	6
Математична	математика	3	4
Мовно-літературна	Я пізнаю світ*	8	8+1
Математична			
Природнича			
Соціальна і здоров'я-збережувальна			
Громадянська та історична			
Технологічна			
Фізкультурна***			
Мистецька			
Іншомовна освіта			
Інформатична	Інформатика	-	1
Мистецька	Мистецтво**	1	1
Фізкультурна***	Фізична культура	2	2
Варіативний складник			
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курси за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять		1	1
Гранично допустиме тижневе/річне навчальне навантаження здобувача освіти		20	23
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		23	26

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор Чернівецької загальноосвітньої
 школи І-ІІІ ступенів №38
 Чернівецької міської ради
 Горевич Ж.В.
 30 серпня 2021 року

Навчальний план
для 5-х класів
Чернівецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №38
(Таблиця 1 до Типової освітньої програми
згідно з наказом МОН України від 20.04.2018 № 405)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
		5-А	5-Б
Мови і літератури	Українська мова	3,5	3,5
	Українська література	2	2
	Англійська мова	3	3
	Зарубіжна література	2	2
Суспільствознавство	Історія України	1+1	1+1
	Всесвітня історія	-	-
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	1
	Образотворче мистецтво	1	1
Математика	Математика	4	4
Природознавство	Природознавство	2	2
	Біологія	-	-
	Географія	-	-
Технології	Трудове навчання	2	2
	Інформатика	1	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1
	Фізична культура	3	3
Разом		23,5+3+1	23,5+3+1
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		3,5	3,5
Курси за вибором		1,5	1,5
Права дитини (курс за вибором)		1	1
Українознавство (курс за вибором)		0,5	0,5
Індивідуальні заняття		1	1
Англійська мова		1	-
Математика		-	1
Гранично допустиме навчальне навантаження		28	28
Всього (без урахування поділу класів на групи)		27+3	27+3

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор Чернівецької загальноосвітньої
 школи І-ІІІ ступенів №38
 Чернівецької міської ради
 Горевич Ж.В.
 28 серпня 2020 року

**Навчальний план
 для 6-х класів
 Чернівецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №38**

(Таблиця 1 до Типової освітньої програми
 згідно з наказом МОН України від 20.04.2018 № 405)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
		6-А	6-Б
Мови і літератури	Українська мова	3,5	3,5+0,5
	Українська література	2	2
	Англійська мова	3	3
	Зарубіжна література	2	2
Суспільствознавство	Історія України	1	1
	Всесвітня історія	1	1
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	1
	Образотворче мистецтво	1	1
Математика	Математика	4	4
	Біологія	2	2
	Географія	2	2
Технології	Трудове навчання	2	2
	Інформатика	1	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1
	Фізична культура	3	3
Разом		26,5+3	26,5+3+0,5
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		3,5	3,5
Курси за вибором		2,5	1
Логіка (факультативний курс)		1	-
Культура добросусідства: я, моя сім'я і мої сусіди (курс за вибором)		1	1
Українознавство (курс за вибором)		0,5	-
Трудове навчання (поділ)		-	2
Індивідуальні заняття		1	-
Англійська мова		1	-
Гранично допустиме навчальне навантаження		31	31
Всього (без урахування поділу класів на групи)		30+3	30+3

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Чернівецької загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів №38
Чернівецької міської ради
Горевич Ж.В.
30 серпня 2021 року

**Навчальний план
для 7-х класів
Чернівецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №38**

*(Таблиця 1 до Типової освітньої програми
згідно з наказом МОН України від 20.04.2018 № 405)*

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
		7-А	7-Б
Мови і літератури	Українська мова	2,5	2,5
	Українська література	2	2
	Англійська мова	3	3
	Зарубіжна література	2	2
Суспільство-знавство	Історія України	1+1	1+1
	Всесвітня історія	1	1
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	1
	Образотворче мис-во	1	1
Математика	Математика		
	Алгебра	2	2
	Геометрія	2	2
Природознавство	Біологія	2	2
	Географія	2	2
	Фізика	2	2
	Хімія	1,5+0,5	1,5+0,5
Технології	Трудове навчання	1	1
	Інформатика	1	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1
	Фізична культура	3	3
Разом		28+3+1,5	28+3+1,5
Варіативна складова		2,5	2,5
Курси за вибором		1	1
Культура добросусідства: цінуймо край – пишаймося Україною! (курс за вибором)		0,5	0,5
Українознавство (курс за вибором)		0,5	0,5
Гранично допустиме навчальне навантаження		32	32
Всього (без урахування поділу класів на групи)		30,5+3	30,5+3

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор Чернівецької загальноосвітньої
 школи І-ІІІ ступенів №38
 Чернівецької міської ради
 _____ Горевич Ж.В.
 30 серпня 2021 року

Навчальний план
для 8-х класів з вивченням етики
Чернівецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №38

(Таблиця 13 до Типової освітньої програми
 згідно з наказом МОН України від 20.04.2018 № 405)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
		8-А	8-Б
Мови і літератури	Українська мова	2	2+1
	Українська література	2	2
	Англійська мова	2	2
	Зарубіжна література	2	2
Суспільствознавство	Історія України	1,5+0,5	1,5+0,5
	Всесвітня історія	1	1
	Основи правознавства	-	-
Мистецтво	Мистецтво	1	1
Математика	Алгебра	2	2
	Геометрія	2	2
Природознавство	Біологія	2	2
	Географія	2	2
	Фізика	2	2
	Хімія	2	2
Технології	Трудове навчання	1	1
	Інформатика	2	2
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1
	Фізична культура	3	3
Разом		27,5+3+0,5	27,5+3+1,5
Варіативна складова		4	4
Курси за вибором		1,5	0,5
Культура добросусідства: регіональна мозаїка України: чудове різноманіття (курс за вибором)		0,5	0,5
Соціальне підприємництво(курс за вибором)		1	-
Трудове (поділ)		-	1
Індивідуальні заняття		2	1
Англійська мова		1	1
Математика		1	-
Гранично допустиме навчальне навантаження		33	33
Всього (без урахування поділу класів на групи)		31,5+3	31,5+3

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор Чернівецької загальноосвітньої
 школи І-ІІІ ступенів №38
 Чернівецької міської ради
 Горевич Ж.В.
 30 серпня 2021 року

**Навчальний план
 для 9-х класів
 Чернівецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №38**

*(таблиця 1 до Типової освітньої програми
 згідно з наказом МОН України від 20.04.2018 № 405)*

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
		9-А	9-Б
Мови і літератури	Українська мова	2	2
	Українська література	2	2
	Англійська мова	3	3
	Зарубіжна література	2	2
	Історія України	1,5+0,5	1,5+0,5
Суспільствознавство	Всесвітня історія	1	1
	Основи правознавства	1	1
	Мистецтво	1	1
Мистецтво	Алгебра	2	2
Математика	Геометрія	2	2
	Біологія	2	2
Природознавство	Географія	1,5+0,5	1,5+0,5
	Фізика	3	3
	Хімія	2	2
	Трудове навчання	1	1
Технології	Інформатика	2	2
	Основи здоров'я	1	1
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	3	3
Разом		30+3+1	30+3+1
Варіативна складова		3	3
Курси за вибором		1	1
Логіка (факультативний курс)		1	1
Індивідуальні заняття		1	1
Англійська мова		1	-
Українська мова		-	1
Гранично допустиме навчальне навантаження		33	33
Всього) без урахування поділу класів на групи)		33+3	33+3

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор Чернівецької загальноосвітньої
 школи І-ІІІ ступенів №38
 Чернівецької міської ради
 Горевич Ж.В.
 30 серпня 2021 року

**Навчальний план
 для 10-х та 11-х класів
 Чернівецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №38**
*(Таблиця 2 до Типової освітньої програми
 згідно з наказом МОН України від 28.11.2019 № 1493)*

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
	10	11
Базові предмети	27	26
Українська мова	2	2
Українська література	2	2
Англійська мова	2	2
Зарубіжна література	1	1
Історія України	1,5	1,5
Всесвітня історія	1	1
Громадянська освіта	2	-
Математика (алгебра і поч. аналізу та геометрія)	3+1	3+1
Біологія і екологія	2	2
Географія	1,5+0,5	1+1
Фізика і астрономія	3	4-1
Хімія	1,5	2
Фізична культура	3	3
Захист України	1,5	1,5
Вибірково-обов'язкові предмети	3	3
Технології	2	1,5
Інформатика	1	1,5
Разом	24+3+1,5	23+3+1
Додаткові години на профільні предмети, окремі базові предмети, спеціальні курси, факультативи та індивідуальні заняття	8	9
Історія України (профільний предмет)	1,5	1,5
Українська література (профільний предмет)	2	2
Курси за вибором	-	1
Соціальне шкільне підприємництво	-	1
Індивідуальні заняття	3	3,5
Українська мова	-	0,5
Математика	1	1
Англійська мова	2	1
Історія України	-	1
Гранично допустиме навантаження на учня	33	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38	38

Програмно-методичне забезпечення освітньої програми на 2021/2022 н.р.

Реалізація змісту освіти у школі та досягнення прогнозованого результату її роботи забезпечується програмно-методичним матеріалом, що відповідає Переліку навчальних програм для учнів закладів загальної середньої освіти I,II,III ступенів, затвердженого наказами МОН від 08.10.2019 №1272, від 08.10.2019 №1273, лист МОН України від 25.05.2018 року №1/9-344 «Про завершення експертизи освітніх програм», від 07.06.2017 №804, від 23.10.2017 №1407, від 24.11.2017 №1539, від 04.11.2020 №1377 та відповідно до рекомендацій листа Міністерства освіти і науки України від 09.08.2021 року № 1/9-404 «Про переліки навчальної літератури та навчальних програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в освітньому процесі закладів освіти у 2021/2022 навчальному році».

Перелік навчальних програм для вивчення предметів інваріантної складової у 1-4 класах у 2021/2022 навчальному році

№ з/п	Навчальна дисципліна	Клас	Назва програми	Ким дозволена для використання (ким затверджена)
1.	Українська мова	1-А 1-Б 2-А 2-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1272
2.	Математика	1-А 1-Б 2-А 2-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1272
3.	Я досліджую світ	1-А 1-Б 2-А 2-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1272
4.	Фізична культура	1-А 1-Б 2-А 2-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1272
5.	Мистецтво: музичне мистецтво	1-А 1-Б 2-А 2-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1272
6.	Мистецтво: Образотворче мистецтво	1-А 1-Б 2-А 2-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1272
7.	Дизайн і технології	1-А 1-Б 2-А 2-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1272
8.	Іноземна мова (англійська)	1-А 1-Б 2-А 2-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1272
9.	Інформатика	2-А 2-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти	Наказ Міністерства освіти і науки

			О.Я.Савченко	України від 08.10.2019 №1272
10.	Українська мова	3-Б 4-А 4-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1273
11.	Математика	3-Б 4-А 4-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1273
12.	Я досліджую світ	3-Б 4-А 4-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1273
13.	Фізична культура	3-Б 4-А 4-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1273
14.	Мистецтво: музичне мистецтво	3-Б 4-А 4-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1273
15.	Мистецтво: образотворче мистецтво	3-Б 4-А 4-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1273
16.	Дизайн і технології	3-Б 4-А 4-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1273
17.	Іноземна мова (англійська)	3-Б 4-А 4-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1273
18.	Інформатика	3-Б 4-А 4-Б	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти О.Я.Савченко	Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 №1273
19.	Українська мова Математика Я пізнаю світ Іноземна мова (англійська) Мистецтво	1-В	Освітня програма початкової освіти в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» / цикл І – 1-2 класи (Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, науковий керівник – І.Гавриш/	Лист МОН України від 25.05.2018 року №1/9-344 «Про завершення експертизи освітніх програм»; (лист Міністерства освіти і науки України від 07.04.2021 № 1/9-188 «Щодо освітніх програм»; лист ДСЯО від 06.08.2020 року №01/01-23/929 «Щодо результатів експертизи освітньої програми»).
20.	Українська мова Математика Я пізнаю світ Іноземна мова (англійська) Інформатика Мистецтво	3-А	Освітня програма початкової освіти в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» / цикл І – 1-2 класи, цикл ІІ – 3-4 класи (Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, науковий керівник – І.Гавриш/	Лист МОН України від 25.05.2018 року №1/9-344 «Про завершення експертизи освітніх програм»; (лист Міністерства освіти і науки України від 07.04.2021 № 1/9-188 «Щодо освітніх програм»; лист ДСЯО від 06.08.2020 року №01/01-23/929 «Щодо результатів експертизи освітньої програми»).
21.	Інклюзивне навчання	2-Б	Типова освітня програма спеціальних закладів загальної середньої освіти І ступеня для дітей з особливими освітніми потребами	Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.06.2018 р. № 693

**Перелік навчальних програм
для вивчення предметів інваріантної складової школи II ступеня (5-9 класи)
у 2021/2022 навчальному році**

№ з/п	Клас	Назва навчальної програми	Наказ, яким затверджено №__ від_____	Рівень вивчення (для III ступеня)
1.	5-А, 5-Б 6-А, 6-Б 7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. 5-9 класи. Г. Шелехова, М.Пентиліук.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
2.	5-А, 5-Б, 6-А, 6-Б 7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Українська література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Мовчан Р.В., Таранік-Ткачук К.В., Молочко С.Р.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
3.	5-А, 5-Б 6-А, 6-Б 7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Зарубіжна література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. Ніколенко О.М., Таранік-Ткачук К.В., Юлдашева Л.П.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
4.	5-А, 5-Б 6-А, 6-Б 7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Іноземна мова. Англійська мова. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. 5-9 класи. Англійська мова	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
5.	5-А, 5-Б 6-А, 6-Б 7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Історія України. Всесвітня історія. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Історія України. Всесвітня історія» для 5-9 класів. Пометун О.І., Атамась О.В., Власов В.С.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
6.	5-А, 5-Б 6-А, 6-Б 7-А, 7-Б	Мистецтво. Музичне мистецтво. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-7 класи. Масол Л., Коваленко О., Гайдамака О.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
7.	5-А, 5-Б 6-А, 6-Б 7-А, 7-Б	Мистецтво. Образотворче мистецтво. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-7 класи. Масол Л., Коваленко О., Гайдамака О.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
8.	8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Інтегрований курс «Мистецтво» Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 8-9 класи. Масол Л., Коваленко О., Гайдамака О.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
9.	5-А, 5-Б	Природознавство. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5 клас. Гільберг Т.Г., Крячко І.П., Дементієвська Н.П.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
10.	6-А, 6-Б 7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Географія. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 6-9 класи. Олійник Я.Б., Гладковський Р.В., Вітенко І.М.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
11.	7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Фізика. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 7 – 9 класи. Ляшенко О.І., Бар'яхтар В.Г., Гудзь В.В.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
12.	7-А, 7-Б 8-А, 8-Б	Хімія. Навчальні програми для загальноосвітніх	Наказ Міністерства освіти і науки України від	

	9-А, 9-Б	навчальних закладів: Хімія. 7-9 класи. Величко Л.П., Дубовик О.А.	07.06.2017 №804	
13.	6-А, 6-Б 7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Біологія. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 6-9 класи. Костіков І.Ю., Курсон В.В., Малікова С.О.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
14.	5-А, 5-Б 6-А, 6-Б 7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Трудове навчання. Навчальна програма з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. Сидоренко В.К., Боринець Н.І., Терещук А.І.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
15.	5-А, 5-Б 6-А, 6-Б 7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Фізична культура. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. Круцевич Т. Ю., Галенко Л.А., Тимчик М.В.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	
16.	5-А, 5-Б 6-А, 6-Б 7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Основи здоров'я. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. Бойченко Т.Є., Воронцова Т.В., Шиян О.І.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
17.	5-А, 5-Б 6-А, 6-Б	Математика. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. Бурда М. І., Мальований Ю.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
18.	7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Математика. Алгебра. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. Бурда М. І., Мальований Ю.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
19.	7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Математика. Геометрія. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. Бурда М. І., Мальований Ю.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
20.	5-А, 5-Б 6-А, 6-Б 7-А, 7-Б 8-А, 8-Б 9-А, 9-Б	Інформатика. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи(для учнів, що вивчали інформатику у 2-4 класах) Желдак М.І., Горошко Ю.В., Завадський І.О.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	
21.	9-А, 9-Б	Основи правознавства. Навчальна програма з основ правознавства для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Т.О.Ремех, О.В. Муза, Р. Євтушенко, В. Сутковий	Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804	

**Перелік навчальних програм
для вивчення предметів інваріантної складової школи III ступеня (10-11 класи)
у 2021 /2022 навчальному році**

№ з/п	Клас	Назва навчальної програми	Наказ, яким затверджено №__ від_____	Рівень вивчення (для III ступеня)
1.	10	Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 10-11 класи. Рівень стандарту.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
2.	10	Українська література. Програма для закладів загальної середньої освіти. 10-11 класи. Профільний рівень.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	профільний рівень
3.	10	Зарубіжна література. Програма для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. Рівень стандарту. Юлдашева Л.П.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
4.	10	Математика (алгебра і початки аналізу та геометрія) Програма для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
5.	10	Історія України. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів.10-11 класи. Профільний рівень	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	профільний рівень
6.	10	Всесвітня історія. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів.10-11 класи. Рівень стандарту	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
7.	10	Англійська мова. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10-11 класи.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
8.	10	Фізика. Навчальні програми для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти. Рівень стандарту. В.М.Локтєв	Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.11.2017 № 1539	рівень стандарту
9.	10	Хімія. Програма для закладів загальної середньої освіти. 10-11 класи. Рівень стандарту. 9.Дубовик О.А., Бобкова О.С.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
10.	10	Біологія і екологія. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти.10-11 класи. Рівень стандарту.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
11.	10	Географія Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти.10-11 класи.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту

		Рівень стандарту.		
12.	10	Громадянська освіта Навчальна програма інтегрованого курсу для 10 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту. Тамара Бакка	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
13.	10	Фізична культура. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10-11 класи. Рівень стандарту. Тимчик Є.Ю.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
14.	10	Захист України. Навчальна програма для навчальних закладів системи загальної середньої освіти. 10-11 класи. Рівень стандарту.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
15.	10	Інформатика. Навчальна програма вибірково-обов'язкового предмета учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
16.	10	Технології. Навчальна програма. Рівень стандарту. 10-11 класи. Терещук А.І., Рівень стандарту.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
17.	11	Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 10-11 класи. Рівень стандарту	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
18.	11	Українська література. Програма для закладів загальної середньої освіти. 10-11 класи. Профільний рівень.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	профільний рівень
19.	11	Зарубіжна література. Програма для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. Рівень стандарту. Юлдашева Л.П.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
20.	11	Математика (алгебра і початки аналізу та геометрія) Програма для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
21.	11	Історія України. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10-11 класи. Профільний рівень	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	профільний рівень
22.	11	Всесвітня історія. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10-11 класи. Рівень стандарту	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
23.	11	Англійська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 10-11 класи. Іноземні мови. Рівень стандарту.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
24.	11	Фізика.	Наказ Міністерства освіти і науки	рівень

		Навчальні програми для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти. Рівень стандарту. В.М.Локтєв	України від 24.11.2017 № 1539	стандарту
25.	11	Астрономія. Навчальні програми для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти. Рівень стандарту. Яцків Я.Я.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.11.2017 № 1539	рівень стандарту
26.	11	Хімія. Програма для закладів загальної середньої освіти. 10-11 класи. Рівень стандарту. Дубовик О.А., Бобкова О.С.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
27.	11	Біологія і екологія. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти.10-11 класи. Рівень стандарту.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
28.	11	Географія Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти.10-11 класи. Рівень стандарту.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
29.	11	Фізична культура. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10-11 класи. Рівень стандарту. Тимчик Є.Ю.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
30.	11	Захист України. Навчальна програма для навчальних закладів системи загальної середньої освіти. 10-11 класи. Рівень стандарту.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.11.2020 №1377	рівень стандарту
31.	11	Інформатика. Навчальна програма вибірково-обов'язкового предмета учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту
32.	11	Технології. Навчальна програма. Рівень стандарту. 10-11 класи. Терещук А.І., Рівень стандарту.	Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407	рівень стандарту

**Перелік навчальних програм
для вивчення предметів варіативної складової школи II та III ступенів
у 2021 /2022 навчальному році**

Клас	Назва предмету	К-сть годин на тижд.	Яким чином будуть використані	Програма
5-А,5-Б	Права дитини	1	курс за вибором	Навчальна програма варіативного курсу за вибором «Права дитини» для 5 класу. Автори Левчишена О.М., Майорський В.В. /Лист ІМЗО від 02.07.2018 № 22.1/12-Г-473
6-А 9-А, 9-Б	Логіка	1 1	факультат. курс	Програма факультативного курсу «Логіка» для 5-9 класів. Автори: Буковська О.І., Васильєва Д.В. /лист ІМЗО від 10.07.2020 №22.1/12-Г-557
5-А, 5-Б 6-А 7-А,7-Б	Українознавство	0,5 0,5 0,5	курс за вибором	Навчальна програма курсу за вибором для учнів 5-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Автори: Ціпко А.,Бойко С.,Бойко Т.,Гагізова О.) лист МОН від 10.08.2020 №1/11-Г-5310)
6-А, 6-Б	Культура добросусідства: Я, моя сім'я й мої сусіди	1	курс за вибором	Програма спеціального інтегрованого курсу «Культура добросусідства» для 1-11 класів. Авторський колектив під кер. М.А.Араджіоні / Лист ІМЗО від 15.06.2018 № 22.1/12-Г-366
7-А, 7-Б	Культура добросусідства: Цінуймо край – пишаймося Україною	0,5	курс за вибором	Програма спеціального інтегрованого курсу «Культура добросусідства» для 1-11 класів. Авторський колектив під кер. М.А.Араджіоні / Лист ІМЗО від 15.06.2018 № 22.1/12-Г-366
8-А, 8-Б	Культура добросусідства: Регіональна мозаїка України: чудове різноманіття	0,5	курс за вибором	Програма спеціального інтегрованого курсу «Культура добросусідства» для 1-11 класів. Авторський колектив під кер. М.А.Араджіоні / Лист ІМЗО від 15.06.2018 № 22.1/12-Г-366
8-А 11	Соціальне шкільне підприємництво	1	курс за вибором	Навчальна програма курсу за вибором «Соціальне шкільне підприємництво» для учнів 8(9, 10,11) класів закладів загальної середньої освіти. Автори С.Дятленко, А.Корнецький, В.Конопкін. /Лист ІМЗО від 25.05.2020 № 22.1/12-Г-303
6-Б 8-Б	Трудове навчання (поділ)	2 1	урок	Трудове навчання .Навчальна програма для учнів 5-9 класів (оновлена)Автори А.К. Сидоренко, А.І.Терещук

II. Освітня програма школи I ступеня

2.1 Загальні положення освітньої програми школи I ступеня для 1-А, 1-Б, 2-А та 2-Б класів

Початкова освіта – це перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Початкова освіта передбачає поділ на два цикли – 1–2 класи і 3–4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

Освітню програму для **1-А, 1-Б, 2-А та 2-Б** класів Чернівецької ЗОШ I-III ступенів № 38 розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції «Нова українська школа», Державного стандарту початкової освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (зі змінами)) на основі Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом **О.Я. Савченко** (наказ МОН України від 08.10.2019 року № 1272).

. У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;

- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких **ключових компетентностей**:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для

оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Враховуючи інтегрований характер компетентностей, у процесі реалізації Освітньої програми рекомендується використовувати **внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки**, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Вимоги до дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, мають враховувати досягнення попереднього етапу їхнього розвитку.

Період життя дитини від п'яти до шести (семи) років (старший дошкільний вік) визначається цілісною зміною її особистості, готовністю до нової соціальної ситуації розвитку. Пріоритетом цього процесу є формування і розвиток базових особистісних якостей дітей: спостережливості, допитливості, довільності поведінки, міжособистісної позитивної комунікації, відповідальності, діяльнісного і різнобічного освоєння навколишньої дійсності та ін. Потенційно це виявляється у певному рівні готовності дитини до систематичного навчання – *фізичної, соціальної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, творчої*.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного

мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Згідно із Законом України «Про освіту», на основі Державного стандарту й Типової освітньої програми ЗОШ № 38 розроблено освітню програму – єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів, індивідуальних проектів, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Освітні програми можуть мати корекційно-розвивальний складник для осіб з особливими освітніми потребами. Для дітей з особливими потребами тривалість здобуття початкової освіти може бути подовжена.

Програми інваріантного складника Базового навчального плану є обов'язковими для використання в загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі:

- у 1-А, 1-Б, 2-А, 2-Б, 3-Б, 4-А, 4-Б класах збільшено на 1 годину загальну кількість годин мовно-літературної галузі(читання) з метою підвищення рівня знань та якості викладання.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формульовального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів у 1-2 класах підлягають вербальному, формульовальному оцінюванню

Формульовальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудовувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й

ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

Здобувачі початкової освіти проходять державну підсумкову атестацію, яка здійснюється лише з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладів освіти та (або) якості освіти.

З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних досягнень на національному, обласному, районному, шкільному рівнях, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ

Пояснювальна записка

Метою початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- розвиток мислення, мовлення, уяви, пізнавальних і літературно-творчих здібностей школярів;
- формування повноцінних навичок читання і письма, уміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;
- формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;
- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів, формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);
- дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;

– залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Відповідно до зазначених мети і завдань у початковому курсі мовно-літературної освіти виділено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Змістова лінія «Взаємодіємо усно»	
з увагою <i>сприймає</i> усні репліки співрозмовника, <i>доречно реагує</i> на них; <i>виконує</i> навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції; <i>слухає й розуміє</i> коротке монологічне висловлення; <i>відповідає на запитання</i> за змістом прослуханого (<i>хто? що? де? коли? як?</i>); <i>розповідає</i>, про що мовиться в тексті, який прослуховувався; <i>ділиться</i> своїми почуттями та емоціями від почутого; <i>розповідає</i>, що зацікавило в усному повідомленні; <i>відтворює</i> по ролях (з учнями або вчителем) діалог із прослуханих казок, розповідей; <i>вступає</i> в діалог на теми, які викликають зацікавлення; <i>самостійно формулює</i> репліки (запитання) до співрозмовника за змістом попередньо підготовленої короткої бесіди на добре знайому тему; <i>уважно слухає</i> співрозмовника й <i>адекватно відповідає</i> на його запитання; <i>користується</i> формулами мовленнєвого етикету в ситуаціях навчального та побутового спілкування (вітання, прощання, вибачення, подяка, звернення з проханням); <i>дотримується</i> правил спілкування з людьми різного віку; <i>використовує</i> відповідно до ситуації спілкування несловесні засоби (жести, міміка тощо); <i>регулює</i> дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування; <i>повторює</i> услід за вчителем зразок зв'язного висловлення (обсягом 2-3 речення) зі збереженням його змісту та інтонаційних особливостей; <i>переказує</i> знайому казку, короткий прослуханий текст з опорою на подані малюнки, словосполучення, запитання, план; <i>самостійно будує</i> коротке зв'язне висловлення за поданим початком, малюнком (ілюстрацією, серією малюнків), на основі прослуханого тексту або випадку з життя	Сприймання усної інформації. Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого. Оцінювання усної інформації. Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування. Створення усних монологічних висловлень
Змістова лінія «Читаємо»	
<i>читає вголос</i> доступні тексти переважно цілими словами (окремі слова ускладненої структури – складами); <i>виявляє</i> у процесі читання <i>розуміння</i> значень більшості слів, <i>звертає увагу</i> на незнайомі слова, <i>запитує</i> у дорослих їх значення; <i>правильно інтонує</i> речення, у кінці яких стоять різні розділові знаки (після попередньої підготовки); <i>читає і називає</i> нескладні за змістом і формою фольклорні та літературні тексти (загадка, лічилка, казка, вірш, оповідання); <i>виділяє</i> в структурі тексту заголовки; <i>пояснює</i> зв'язок заголовка та ілюстрацій зі змістом твору (у прозорих	<i>Формування і розвиток навички читання.</i> <i>Сприймання і практичне розрізнення художніх текстів.</i> <i>Аналіз та інтерпретація змісту тексту.</i> <i>Формування рефлексивного досвіду за змістом прочитаного.</i> <i>Ознайомлення з різними джерелами</i>

випадках); <i>виявляє розуміння</i> фактичного змісту невеликих за обсягом і нескладних текстів: <i>пояснює</i>, яка подія відбулася, <i>називає</i> персонажів твору, <i>відповідає на запитання</i> за змістом прочитаного; <i>пояснює</i>, якими словами в тексті автор описує характер героя, його зовнішність, передає красу природи і т. ін.(з допомогою вчителя); <i>переказує</i> близько до змісту прочитаний твір чи окремі його епізоди з опорою на ілюстрації, запитання вчителя; <i>висловлює власне ставлення</i> до прочитаного: хороший / поганий вчинок, хто сподобався / не сподобався в творі, які епізоди найбільше запам'яталися, вразили; <i>читає по ролях</i> діалоги з казок, оповідань, віршів (після попередньої підготовки); <i>має уявлення</i> про найважливіші джерела інформації: дитячі книжки, журнали, енциклопедії, телебачення, бібліотека, Інтернет; <i>розрізняє</i> вербальну і візуальну інформації в тексті; <i>знаходить</i> за завданням учителя потрібну візуальну інформацію в дитячій книжці, дитячому журналі, пояснює її зміст; <i>знаходить і називає</i> елементи дитячої книжки (прізвище автора, заголовок, ілюстрації), спираючись на них, <i>висловлює</i> здогад, про що може розповідатися в книжці (творі); <i>розрізняє</i> дитячі книжки казок, оповідань, віршів у виданнях з чітко вираженим поліграфічним оформленням (ілюстраціями, заголовком, графічним представленням тексту); <i>дотримується правил</i> збереження книжки та гігієни читання (під керівництвом дорослого); <i>пояснює</i> свої читацькі вподобання (яким темам надає перевагу); <i>відповідає</i> на запитання, про що (про кого) любить читати; <i>називає</i> своїх улюблених літературних героїв	<i>та видами інформації.</i> <i>Робота з дитячою книжкою.</i> <i>Орієнтовний зміст літературного матеріалу:</i> <i>дитяча література в авторській, жанрово-тематичній різноманітності:</i> – <i>твори усної народної творчості</i> (казки, лічилки, загадки, скороговки, пісеньки та ін.), – <i>доступні віку художні твори відомих письменників України та зарубіжжя на актуальні теми для дітей: літературні казки, оповідання, вірші, комікси;</i> – <i>науково-художні дитячі тексти;</i> – <i>дитяча періодика;</i> <i>теми дитячого читання:про Батьківщину, сім'ю, живу й неживу природу, дітей, шкільне життя, дружбу, пригоди, винаходи, фантастика та ін.</i>
Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»	
<i>називає і розбірково пише</i> всі рукописні малі й великі літери українського алфавіту, дотримуючись графічних, технічних, гігієнічних вимог; <i>розрізняє</i> друковане і рукописне письмо; <i>списує</i> слова і речення з друкованого і рукописного тексту; <i>пише</i> під диктування слова, речення з 3-4 слів; <i>добирає й записує</i> назву малюнка, заголовок до тексту (з допомогою вчителя); <i>складає й записує</i> речення за ілюстрацією, життєвою ситуацією (самостійно та з допомогою вчителя); <i>дотримується</i> культури оформлення письмових робіт; <i>перевіряє</i> написане; <i>виявляє і виправляє</i> недоліки письма (графічні, орфографічні, пунктуаційні) самостійно чи з допомогою вчителя	Формування і розвиток навички письма. Створення власних письмових висловлень. Перевірка письмових робіт
Змістова лінія «Досліджуємо медіа»	
<i>сприймає</i> зміст і форму простих медіапродуктів (малюнки, світлини, комікси, дитячі журнали, мультфільми тощо), бере участь в їх обговоренні; <i>бере участь</i> в обговоренні змісту і форми медіапродуктів; <i>розповідає</i> про свої враження від прослуханих / переглянутих медіапродуктів	Робота з медіапродукцією

Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»	
<i>має уявлення про мовні звуки; розрізняє голосні і приголосні звуки за звучанням та способом вимовляння; правильно вимовляє тверді й м'які, дзвінкі й глухі приголосні звуки; відтворює ланцюжок звуків у почутому слові (без явищ асиміляції); пояснює зміну значення слова в результаті заміни одного зі звуків; має уявлення про букви, розрізняє звуки і букви; позначає мовні звуки буквами на письмі; правильно записує слова, вимова й написання яких збігаються; правильно позначає на письмі м'якість приголосних звуків; відтворює алфавітні назви букв; має уявлення про склад, вимовляє слова по складах; пояснює співвідношення між звуками і буквами у складі, слові; поділяє на склади слова під час переносу їх частин в інший рядок; має уявлення про наголос, визначає на слух склад, який вимовляється з більшою силою голосу; розрізняє наголошений і ненаголошені склади в слові; правильно наголошує загальноживані слова; пояснює залежність значення слова від зміни наголосу в ньому (в окремих випадках) ; має уявлення про номінативну функцію слова; співвідносить слово і зображення відповідного предмета, дії, ознаки, числа; розрізняє близькі й протилежні за значенням слова; розпізнає слова, які мають кілька значень; доповнює тематичні групи слів; встановлює відповідність між родовою і видовими назвами; упізнає і розрізняє слова – назви предметів, ознак, дій, чисел, службові слова (з допомогою вчителя); ставить до слів питання хто? що? який? яка? яке? які? що робить? що роблять? скільки? (з допомогою вчителя); має уявлення про речення; розпізнає речення за графічними орієнтирами (велика буква на початку, розділовий знак у кінці); визначає кількість слів у реченні, яке складається з 1-4 слів; інтонаційно правильно вимовляє (читає) розповідні, питальні й окличні речення і відповідно оформлює їх на письмі (використовує відповідні розділові знаки); дотримується правила вживання великої літери на початку речення; доповнює речення 1-2 словами за змістом; складає речення за малюнком, з поданих слів, на задану тему; має уявлення про текст (практично відрізняє його від речення); добирає заголовок до тексту (з допомогою вчителя); визначає кількість речень у тексті (з 2-4 речень), виявляє їх межі за графічними орієнтирами</i>	Дослідження мовних звуків, правильна їх вимова. Позначення звуків буквами. Вправляння у поділі слів на склади. Дослідження ролі наголосу в словах. Спостереження за лексичним значенням слів. Ознайомлення зі словами – назвами предметів, ознак, дій, чисел, службовими словами. Дослідження і конструювання речень. Дослідження тексту.

Змістова лінія «Взаємодіємо усно» спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися

усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Читаємо»** передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** спрямована на формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища»** спрямована на дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування в молодших школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя.

Змістові лінії у 1 класі реалізуються через інтегрований курс «Навчання грамоти».

МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ

МАТЕМАТИКА

Пояснювальна записка

Метою навчання математики є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів розуміння ролі математики в пізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу;
- формування у дітей досвіду використання математичних знань та способів дій для розв'язування навчальних і практичних задач;
- розвиток математичного мовлення учнів, необхідного для опису математичних фактів, відношень і закономірностей;
- формування в учнів здатності міркувати логічно, оцінювати коректність і достатність даних для розв'язування навчальних і практичних задач.

Реалізація мети і завдань **початкового курсу математики** здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

Змістова лінія **«Числа, дії з числами. Величини»** охоплює вивчення у 1 – 4 класах питань нумерації цілих невід’ємних чисел у межах мільйона; формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і ділення; ознайомлення на практичній основі зі звичайними дробами; вимірювання величин; оперування величинами.

Змістова лінія **«Вирази, рівності, нерівності»** спрямована на формування в учнів уявлень про математичні вирази – числові та зі змінною; рівності і рівняння; числові нерівності та нерівності зі змінною; про залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів. Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу.

Змістова лінія **«Геометричні фігури»** націлена на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками; формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер.

Змістова лінія **«Робота з даними»** передбачає ознайомлення учнів на практичному рівні з найпростішими способами виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Змістова лінія **«Математичні задачі і дослідження»** спрямована на формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, що розв’язуються із застосуванням математичних методів, на матеріалі сюжетних, геометричних і практичних задач, а також у процесі виконання найпростіших навчальних досліджень.

До програми кожного класу подано **орієнтовний перелік** додаткових тем для розширеного вивчення курсу. Додаткові теми не є обов’язковими для вивчення. Учитель може обрати окремі теми із пропонованих або дібрати теми самостійно з огляду на методичну доцільність та пізнавальні потреби учнів. Результати вивчення додаткових тем не підлягають оцінюванню.

Досвід математичної діяльності застосовується у вивченні інших предметів (освітніх галузей) шляхом використання учнями математичних методів чи інших засобів для пізнання дійсності; організації та виконання міжпредметних навчальних проектів, міні-досліджень тощо.

1-2 класи

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Числа, дії з числами. Величини	
<i>відтворює</i> послідовність чисел у межах сотні; <i>читає і записує</i> числа,	Числа 1 – 10. Число 0. Десяток.

утворює числа різними способами; визначає десятки й одиниці у складі двоцифрового числа; порівнює числа різними способами; виконує додавання та віднімання на основі нумерації чисел; розуміє сутність арифметичних дій додавання і віднімання; прогнозує результат додавання та віднімання; володіє навичками додавання і віднімання одноцифрових чисел у межах 10; використовує у мовленні назви компонентів та результатів арифметичних дій додавання і віднімання; коментує виконання обчислень; знаходить число, яке на кілька одиниць більше (менше) за дане; розуміє сутність різницевого порівняння чисел; знаходить, на скільки одне число більше або менше за інше; користується в обчисленнях переставним законом додавання; встановлює взаємозв'язок між діями додавання і віднімання, використовує його під час обчислень; визначає невідомий компонент дії додавання і знаходить його значення; вимірює і порівнює величини: довжину, масу, місткість; використовує короткі позначення величин (сантиметр – см, дециметр – дм, метр – м); маси (кілограм – кг); місткості (літр – л); часу (година – год, доба, тиждень); додає і віднімає іменовані числа, подані в одних одиницях величини; користується інструментами й допоміжними засобами для вимірювання величин; користується годинником (у межах цілих годин) і календарем для відстеження подій у своєму житті, спостережень у природі тощо; оперує грошима в уявному (ігровому) процесі купівлі-продажу, використовує їх короткі позначення (гривня – грн, копійка – к.)	Числа 11 – 100. Арифметичні дії додавання і віднімання. Додавання і віднімання чисел у межах 10. Назви компонентів та результатів додавання і віднімання. Збільшення (зменшення) числа на кілька одиниць. Різницева порівняння. Переставний закон додавання. Взаємозв'язок між додаванням і відніманням. Знаходження невідомого доданка. Величини: довжина, маса, місткість, час. Гроші
Вирази, рівності, нерівності	
читає і записує математичні вирази: сума і різниця; обчислює значення виразів на 1 – 2 дії; встановлює відношення рівності й нерівності між числами й числовими виразами	Сума. Різниця. Вирази на 1 – 2 дії. Числові рівності і нерівності.
Геометричні фігури	
розпізнає геометричні фігури за істотними ознаками; співвідносить реальні об'єкти з моделями та зображеннями геометричних фігур; моделює геометричні фігури; вимірює довжину відрізка; креслить відрізки заданої довжини	Трикутник, чотирикутник, квадрат, круг. Точка, пряма, промінь, відрізок, ламана. Куб, куля, циліндр, конус, піраміда.
Математичні задачі і дослідження	
розв'язує прості сюжетні задачі, які є моделями реальних ситуацій; створює допоміжну модель задачі різними способами; оцінює з допомогою вчителя правильність розв'язання задачі; складає прості сюжетні задачі; виконує елементарні дослідження математичних закономірностей з допомогою вчителя	Прості сюжетні, в тому числі компетентнісно-зорієнтовані задачі. Навчальні дослідження
Робота з даними	
читає дані, вміщені на схематичному рисунку, в таблиці; вносить дані до схем; користується даними під час розв'язування практично зорієнтованих задач і в практичних ситуаціях.	Виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Додаткові теми:

Ознаки і властивості об'єктів. Спільні та відмінні ознаки, істотні ознаки. Об'єднання об'єктів у групу за спільною ознакою (узагальнення). Розбиття групи об'єктів на підгрупи за спільною ознакою (класифікація). Додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через розряд. Заміна більших одиниць величини меншими. Заміна менших одиниць величини більшими. Використовує співвідношення між одиницями величини при виконанні математичних та практичних завдань. Істинні та хибні (правильні і неправильні) висловлювання. Симетрія в геометричних фігурах. Коло. Моделювання змісту завдань за допомогою рисунків, графів, таблиць. Прості задачі на знаходження невідомого зменшуваного, від'ємника. Задачі на знаходження суми трьох доданків. Задачі з логічним навантаженням. Лінійні діаграми, таблиці.

ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА, СОЦІАЛЬНА ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА, ПРИРОДНИЧА ОСВІТНІ ГАЛУЗІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Пояснювальна записка

Зазначені освітні галузі можуть реалізовуватись окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, залежності результату від докладених зусиль, аналіз наслідків ризикованої поведінки);
- виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;

- розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та її пізнання до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності.

Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники названих вище галузей в їх інтегрованій суті, а саме:

«**Людина**»(пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

«**Людина серед людей**» (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці);

«**Людина в суспільстві**» (громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

«**Людина і світ**» (толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв);

«**Людина і природа**»(пізнання природи; взаємозв'язок об'єктів і явищ природи; рукотворний світ людини; відповідальна діяльність людини у природі; роль природничих знань і технологій у житті людини; залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Навчальна програма дає змогу вчителю самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

1-2 класи

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Людина	
<i>усвідомлює</i> людину як частину природи і суспільства, її відмінності від інших живих істот; <i>розповідає</i> про себе, називає адресу проживання; <i>складає</i> словесний портрет «Який (яка) Я», «Чим відрізняюсь від інших», «Що я вмію», «Чого хочу навчитись»; <i>володіє</i> найпростішими гігієнічними навичками, навичками самообслуговування; <i>описує</i> можливі ризики для життя і здоров'я вдома, у школі, на вулиці; <i>розуміє</i> переваги акуратності, доброзичливості, чесності;	Людина – частина природи і суспільства. Пізнання себе, своїх можливостей; місце проживання, безпечна поведінка вдома і на вулиці. Органи чуття. Турбота про органи тіла, гігієнічні навички. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.

<i>досліджує свій організм</i>	
Людина серед людей	
<i>цікавиться</i> минулим своєї сім'ї; <i>розрізняє</i> минуле, сучасне, майбутнє (було – є – буде); <i>знає</i> склад сім'ї, імена членів сім'ї, де працюють батьки, хто вони за професією; <i>знає</i>, хто працює в школі; <i>має</i> уявлення про свої обов'язки як школяра, правила поведінки на уроці, на перерві; <i>доречно</i> вживає слова етикету (вітання, прохання, прощання, звертання, подяки, вибачення); <i>доброзичливо спілкується</i> з іншими в спільній діяльності; <i>розрізняє</i> евчинки, дає їм оцінку з погляду моральності; <i>має</i> уявлення про необхідність доброзичливого і уважного ставлення до старших; <i>використовує</i> правила культурної поведінки в громадських місцях, що ґрунтуються на врахуванні інтересів інших	Сім'я, школа. Поведінка в сім'ї, школі, громадських місцях. Моральні норми. Навички співжиття і співпраці. Стандарти поведінки в суспільстві. Поведінка в громадських місцях (транспорті, на вулиці, в храмі, в театрі, в бібліотеці). Моральні якості (доброзичливість, правдомовність, щирість, подільчність). Спостереження в довкіллі. Організація досліджень. Розв'язання ситуацій морального вибору.
Людина в суспільстві	
<i>знає</i> назву країни, її столицю; <i>має</i> уявлення про зміст символів держави (прапор, герб, гімн, українська мова), історичні пам'ятки свого краю; <i>виявляє</i> зв'язки між людьми в суспільстві (хто про кого дбає, значення праці людей для добробуту країни); <i>орієнтується</i> у найближчому просторі; <i>долучається</i> до корисних справ громади	Громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання історії свого краю, символів держави. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.
Людина і світ	
<i>має</i> уявлення про різноманітність людей у світі, називає деякі країни; <i>усвідомлює</i> необхідність доброзичливого ставлення до інших країн та народів, <i>цікавиться</i> відповідною інформацією; <i>наводить</i> приклади виробів, які допомагають людині в побуті, приклади винаходів людства	Толерантне ставлення до різноманітності культур, звичаїв народів, які проживають в Україні та за її межами. Досліди, спостереження в природі. Рукотворні тіла, матеріали та їх властивості. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини.
Людина і природа	
<i>розпізнає</i> тіла неживої і живої природи, рукотворні об'єкти; <i>розуміє</i> значення сонячного світла і тепла на Землі; <i>має</i> уявлення про повітря, воду, ґрунт, їх властивості, про різноманітність живих організмів, <i>розповідає</i> про добові та сезонні зміни в природі, <i>усвідомлює</i> причини їх повторюваності; <i>групує</i> об'єкти природи за однією ознакою; <i>встановлює</i> найпростіші взаємозв'язки в живій і неживій природі, між живими організмами і навколишнім середовищем, між природними умовами та господарською діяльністю людей; <i>розуміє</i> цінність природи для життя людей, залежність якості життя людей від стану навколишнього середовища; <i>обирає</i> у найближчому оточенні те, що цікаво дослідити; <i>досліджує</i> об'єкти природи, використовуючи доступне обладнання (лупу, термометр, компас, лінійку тощо); <i>використовує</i> різні джерела для пошуку інформації про довкілля; <i>розпізнає</i> рукотворні тіла у найближчому оточенні; <i>називає</i> матеріали (деревина, гума, папір, метал тощо), з яких виготовляють рукотворні тіла; <i>дотримується</i> правил поведінки в природі, та <i>пояснює</i> їх іншим; <i>бере</i> посильну участь в природоохоронній діяльності	Що належить до природи. Жива і нежива природа. Сонце і його вплив на живу і неживу природу. Спостереження за рослинами, тваринами, явищами природи та діяльністю людей у різні пори року. Дослідження властивостей тіл природи. Рукотворні тіла, матеріали та їх властивості. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини. Охорона і збереження природи.

ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ

Пояснювальна записка

Зміст технологічної освітньої галузі реалізовується через навчальний предмет «Дизайн і технології».

Метою навчання дизайну і технологій є розвиток особистості дитини засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та предметної проектно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування допитливості, цілісного уявлення про матеріальне і нематеріальне виробництво;
- виховання естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в праці, декоративно-прикладному мистецтві;
- набуття досвіду поетапного створення корисних і естетичних виробів у партнерській взаємодії: від задуму до його втілення в матеріалах;
- вироблення навичок застосовувати традиційні та сучасні технології, раціонально використовувати матеріали;
- формування культури праці, прагнення удосконалювати процес і результати проектно-технологічної діяльності, свій життєвий простір.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Інформаційно-комунікаційне середовище», «Середовище проектування», «Середовище техніки і технологій», «Середовище соціалізації».

Змістова лінія **«Інформаційно-комунікаційне середовище»** охоплює вивчення питань гармонійного поєднання функціональності та естетичності у виробках; пошук та опрацювання тематичної інформації у взаємодії з іншими; дослідження природних, штучних і синтетичних матеріалів; розрізнення та читання графічних зображень; конструювання виробів з готових деталей.

Змістова лінія **«Середовище проектування»** спрямована на реалізацію творчого потенціалу учнів, створення умов для продукування ідей, вибору особисто привабливих об'єктів праці; дизайнерське проектування – моделювання і конструювання; виконання елементарних графічних зображень; добір матеріалів за їх властивостями; читання інструкційних карток із зображеннями для поетапного виготовлення виробу.

Змістова лінія **«Середовище техніки і технологій»** передбачає формування навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними інструментами та пристосуваннями; поетапне виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій; раціональне використання матеріалів.

Змістова лінія **«Середовище соціалізації»** спрямована на формування здатності оцінювати та презентувати результати проектно-технологічної діяльності,

обговорювати їх з іншими; ефективно використовувати створені вироби; долучатися до благодійної діяльності; виконувати трудові дії в побуті для самообслуговування та якісного облаштування життєвого простору.

1-2 класи

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст освіти
Інформаційно-комунікаційне середовище	
<i>спостерігає</i> за природними об'єктами; <i>збирає і заготовляє</i> природні матеріали; <i>дотримується</i> правил внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять; <i>організовує</i> робоче місце; <i>виготовляє</i> поетапновироби з природних матеріалів за зображеннями або творчим задумом з допомогою дорослих; <i>розрізняє</i> вироби декоративно-прикладного мистецтва; <i>описує</i> приклади виробів з різних джерел інформації (підручник, фотографії, каталоги, посібники, Інтернет-ресурси, музеї, фільми, мультфільми та ін.); <i>називає та обговорює</i> матеріали, корисність та естетичну цінність різних виробів у групі; <i>розпізнає</i> матеріали для моделювання, конструювання та виготовлення виробів візуально та на дотик; <i>пояснює</i> доцільність використання матеріалів вторинної переробки для збереження природних ресурсів (водоймищ, лісу, тварин, корисних копалин тощо); <i>розрізняє</i> основні креслярські інструменти, лінії, види графічних зображень; <i>читає</i> елементарні графічні зображення; <i>складає</i> плоскі та об'ємні геометричні форми, вироби з деталей конструкторів або інших готових елементів (архітектурні споруди, транспортні засоби, роботи та ін.) з допомогою дорослих, самостійно, в парі або в групі	Природне середовище України. Природні матеріали рідного краю. Правила внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять. Організація робочого місця. Матеріали, інструменти та пристосування. Вироби з природних матеріалів. Приклади виробів декоративно-прикладного мистецтва (витинанка, гончарство, ткацтво, різьблення, писанкарство, аплікація, вишивка та ін.). Види матеріалів (папір, картон, пластилін, полімерна глина, солоне тісто, нитки, дріт, пластик та ін.).
Середовище проектування	
<i>продукує</i> ідеї для вибору особисто привабливого об'єкта праці; <i>вибирає</i> обґрунтовано об'єкт праці із запропонованих з допомогою вчителя; <i>пояснює</i> функціональну та естетичну цінність обраного для проектування і виготовлення виробу; <i>розглядає</i> моделі, подібні обраному виробу (моделі-аналоги); <i>здійснює</i> розмічання ліній на папері і картоні; <i>описує</i> усно модель спроектованого виробу; <i>пояснює</i> способи та види оздоблення власного виробу (стрічками, тасьмою, мереживом, лелітками, гудзиками, намистинами тощо); <i>добирає</i> матеріали для моделювання, конструювання та виготовлення виробу, зокрема і вторинні (природні, штучні і синтетичні); <i>розрізняє</i> традиційні і сучасні технології виготовлення виробів (аплікація, ліплення, писанкарство, квілінг тощо); <i>читає</i> графічні зображення для поетапного виготовлення виробу з допомогою дорослих	Виявлення проблеми. Обґрунтований вибір об'єкта праці для його проектування і виготовлення. Дизайнерське проектування – моделювання та конструювання, зокрема з використанням макетних матеріалів (картон, пінопласт та ін.).
Середовище техніки і технологій	
<i>працює</i> з ручними інструментами та пристосуваннями, дотримуючись безпечних прийомів праці та норм санітарії; <i>виготовляє</i> поетапно корисний й естетичний виріб за визначеною послідовністю самостійно або з допомогою дорослих;	Ручні інструменти та пристосування, організатори. Виготовлення виробу за

<i>розмічає</i> деталі на матеріалі за допомогою шаблонів або трафаретів та <i>вирізує</i> їх; <i>розміщує</i> деталі виробу на площині; <i>застосовує</i> нероз'ємні з'єднання (склеювання, причіплювання /пластилін, глина/ та ін.); <i>оздоблює</i> деталі виробу із використанням традиційних та сучасних технологій; <i>раціонально</i> використовує матеріали (папір, картон, пластилін, полімерна глина, солоне тісто, нитки, дріт, пластик та ін.)	інструкційними картками з графічними зображеннями. Технологічні операції з матеріалами (згинання, складання, скручування, рвання, зібгання, різання, склеювання, зв'язування, ліплення тощо).
Середовище соціалізації	
<i>пояснює</i> корисність та естетичність створеного виробу; <i>презентує</i> результати власної або колективної проектно-технологічної діяльності, обговорює їх з іншими; <i>долучається</i> спільно з батьками до благодійної діяльності в групах зі створеними виробами, зокрема для українських воїнів; <i>умотивовує</i> необхідність робити подарунки, допомагати іншим; <i>розрізняє</i> професії дорослих у сім'ї та родині в сфері матеріального і нематеріального виробництва; <i>виконує</i> трудові дії в побуті: доглядає за одягом та взуттям (зав'язування шалика, пояса, шнурків), домашніми тваринами, рослинами, ремонтує незначні пошкодження книг, іграшок, готує та сервірує нескладні страви (чай, канапка) за наочним прикладом та допомогою дорослих або спільно із старшими учнями	Соціальна цінність виконаного індивідуального або колективного проекту. Презентабельність та реклама. Діяльність в групах та середовищі. Благодійна діяльність для задоволення потреб оточуючих. Світ професій.

МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ МИСТЕЦТВО

Пояснювальна записка

Метою навчання мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Реалізація поставленої мети здійснюється за **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії «**Комунікація через мистецтво**» націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Мистецька освітня галузь реалізується через предмети вивчення за окремими видами мистецтва: **музичне мистецтво та образотворче мистецтво** за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі.

1-2 класи

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Художньо-творча діяльність	
<i>співає</i> вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері; <i>дотримується</i> правил співу (постова, дихання) <i>створює</i> елементарний ритмічний супровід до пісні; <i>виконує</i> пісні «у ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою рухів; <i>відтворює</i> прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертих та восьмих тривалостей); <i>добирає</i> тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу; <i>грає</i> в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни, барабан, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон тощо); <i>імпровізує</i> голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах; <i>орієнтується</i> в поняттях музичної грамоти (нота, нотний стан, звук, тривалості (ціла, половинна, чверть, восьма), метр, розмір), має уявлення про запис нотного тексту); <i>відтворює</i> прості форми предметів і об'єктів довкілля фарбами (акварель, гуаш), графічними та пластичними матеріалами; <i>розміщує</i> пропорційно зображення, використовуючи всю площину аркуша; <i>компоує</i> (з допомогою учителя) зображення у форматі (вертикальний, горизонтальний); <i>створює</i> елементарний стрічковий візерунок, прості декоративні розписи; <i>використовує</i> у роботі основні, похідні, теплі й холодні кольори; <i>змішує та розбавляє</i> водою фарби для отримання різних відтінків кольорів; <i>користується фарбами</i> (акварель, гуаш), олівцями (кольоровими, восковими), пластиліном, фломастерами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо; <i>спостерігає</i> різноманітність і красу природних форм, рослин, птахів, тварин у навколишньому середовищі; <i>досліджує</i> і виявляє цікаве, незвичайне у довкіллі; <i>наводить приклади</i> геометричної подібності природних та штучних об'єктів; <i>працює</i> (вирізує, конструює) з папером, з природним матеріалом; <i>дотримується</i> правил техніки безпеки; <i>експериментує</i> з кольорами, лініями, формами тощо <i>прикрашає</i> (за допомогою дорослого) середовище, в якому живе і навчається; <i>виконує</i> нескладні ролі, етюди-наслідування;	Спів. Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах. Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики. Інсценізація пісень, створення театралізованих образів. Гра на музичних інструментах (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо): створення елементарного ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо. Знайомство з нотним записом (нотний стан, скрипковий ключ, ноти в межах I октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма). Використання музичної діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану. Використання різних ліній, плям, форм, кольорів і їх відтінків для створення візуальних образів. Організація робочого місця. Створення зображень графічними матеріалами, фарбами. Елементарне компонування елементів композиції (площинної, об'ємної). Вирізування, конструювання з паперу. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Ліплення з пластичних матеріалів. Дотримання охайності та правил техніки безпеки. Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Прикрашення місця, де навчається,

<i>вправляється</i> над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жести, перевтілюючись у різних персонажів; <i>розуміє</i> правила поведінки в театрі; <i>рухається</i> в ритмі і темпі музики, узгоджує свої рухи з музичним супроводом (співом); <i>орієнтується</i> у просторі; <i>придумує</i> образи і <i>створює</i> їх знайомими засобами мистецької виразності; <i>імпровізує</i> засобами пантоміми (міміка, жести); <i>сприймає</i> твір мистецтва та <i>висловлює</i> враження, добирає із запропонованих слів співзвучні особистим емоціям;	живе. Використання образотворчої діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану. Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-наслідування. Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізації засобами пантоміми (міміка, жести).
Сприймання та інтерпретація мистецтва	
<i>визначає</i> темп (повільно, помірно, швидко); реєстр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру), характеризує мелодію; <i>визначає</i> колорит (теплий, холодний) творів мистецтва та учнівських робіт; <i>порівнює</i> музичні та візуальні образи; <i>помічає</i> красу в довкіллі; <i>орієнтується</i> у видах театру (ляльковий, музичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм) <i>називає</i> твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій	Порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням. Знайомство з деякими видами театру та кіномистецтва. Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення
Комунікація через мистецтво	
<i>презентує</i> результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо); <i>бере участь</i> у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва, зокрема, змісту анімаційних фільмів, театральних вистав тощо; <i>дотримується</i> правил творчої співпраці <i>вербально описує</i> свій творчий задум;	Презентація та характеристика власних творчих досягнень. Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій тощо). Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо).

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Пояснювальна записка

Метою навчання фізичної культури є всебічний фізичний розвиток особистості учня засобами фізкультурної та ігрової діяльності, формування в молодших школярів ключових фізкультурних компетентностей, ціннісного ставлення до фізичної культури, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять та виховання фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян України.

Зазначена мета і завдання реалізуються за такими **змістовими лініями**: «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність».

Змістова лінія **«Рухова діяльність»** передбачає формування в молодших школярів уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та формування в молодших школярів умінь і навичок володіння різними способами рухової діяльності; здатності виконання вправ основної гімнастики, організуючих вправ, елементів акробатики, вправ корегувальної спрямованості та тих, що пов'язані з незвичним положенням тіла у просторі, ходьбою, бігом, танцювальними кроками, лазінням і перелізанням, стрибками; навичок володіння м'ячем; розвиток фізичних якостей; формування правильної постави й профілактику плоскостопості.

Змістова лінія «Ігрова та змагальна діяльність» передбачає виховання в молодших школярів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; забезпечення усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; формування уміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю сприймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, виконувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення користуватися власними перевагами і визнавати недоліки в тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет.

1-2 класи

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Рухова діяльність	
<i>має уявлення</i> про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини; <i>розуміє</i> терміни з предмету «фізична культура»; <i>пояснює</i> значення фізичних вправ для формування правильної постави; <i>називає</i> життєво важливі способи пересування людини; <i>виконує</i> організовуючі вправи: команди на шиккування в шеренгу, колону по одному, в коло; розмикання на інтервал; загальнорозвивальні вправи без предмета (імітаційного характеру) та з предметами; комплекс вправ ранкової гігієнічної гімнастики, присідання тощо; <i>виконує</i> ходьбу на носках, на п'ятах, з високим підніманням стегна, у напівприсіді, у присіді, з різними положеннями рук, ходьбу «змійкою»; біг з високим підніманням стегна, із закиданням гомілок із зміною напрямку і різних вихідних положень; танцювальні кроки; танцювальні імпровізаційні вправи; лазіння по горизонтальній та похилій гімнастичній лаві; по гімнастичній стінці у різних напрямках; перелізання через перешкоду; <i>виконує</i> вправи з малим м'ячем; вправи з великим м'ячем; <i>володіє</i> елементарними навичками виконання стрибків: на місці на одній нозі, на двох ногах з просуванням уперед, назад, у присіді правим та лівим боком; стрибки в глибину; стрибки у висоту; стрибки у довжину з місця поштовхом однієї і двох ніг; <i>виконує</i> вправи для розвитку фізичних якостей: сили – підтягування у висі лежачи та у висі (хлопці), згинання та розгинання рук в упорі лежачи від гімнастичної лави та від підлоги (хлопці); швидкості – повторний біг на 3–4х10 м; пришвидшення з різних вихідних положень; витривалості – біг почергово з ходьбою; пересування на лижах; нахили тулуба в різних напрямках у положенні стоячи, пружні нахили у положенні сидячи; “напівшпагат”, “шпагат”; координації – пересування по підвищеній і обмеженій за площиною опорі, “човниковий” біг 4х9 м, 3х10 м;	Фізична культура як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини. Терміни з предмету «фізична культура». Фізичні вправи – засіб формування правильної постави. Життєво важливі способи пересування людини. Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи; Вправи для оволодіння навичками пересувань. Вправи для опанування навичок володіння м'ячем. Вправи для оволодіння навичками стрибків Вправи для розвитку фізичних якостей.
<i>виконує</i> загальнорозвивальні вправи без предметів на місці; вправи для верхніх кінцівок і плечового поясу; згинання та розгинання верхніх кінцівок, колові рухи руками у фронтальній та сагітальній площині; загальнорозвивальні вправи в русі: різновиди ходьби, бігу, стрибків; вправи на координацію; загальнорозвивальні вправи з предметами; <i>виконує</i> пересування на лижах: організовуючі команди і прийоми, пересування, повороти; <i>виконує</i> вправи у воді, плавання; * <i>дотримується</i> правил безпечної поведінки для себе та однокласників у воді.	Вправи для формування постави і профілактики плоскостопості. Вправи для оволодіння навичками пересувань на лижах. Вправи для оволодіння навичками плавання. * Правила безпечної поведінки на воді.

2.2. Загальні положення освітньої програми початкової школи науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» цикл – I, цикл -II (1-В, 3-А класи)

Освітня програма початкової школи I ступеня (1-В, 3-А класи) Чернівецької ЗОШ I-III ступенів №38 розроблена на виконання Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти»; Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (зі змінами)) на основі нетипової програми науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» ((лист МОН України від 25.05.2018 року № 1/9-344 «Про завершення експертизи освітніх програм»); розпоряджень Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 13.12. 2017 р. № 903-р «Про затвердження плану заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації наказів Міністерства освіти і науки України від 02.11.2016 р. № 1319 «Про проведення всеукраїнського експерименту за темою «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» на базі загальноосвітніх навчальних закладів» (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 16.01.2017 р. № 67), від 13.07.2017 р. № 1021 «Про організаційні питання запровадження Концепції Нової української школи у загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня» та від 14.08.2017 р. № 1171 «Про завершення I етапу всеукраїнського експерименту за темою «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» на базі загальноосвітніх навчальних закладів».

Відповідно до Закону України «Про освіту» (стаття 33) Програма визначає:

- вимоги до дітей, які можуть розпочати навчання за цією Програмою;
- перелік освітніх компонентів та їх логічну послідовність, що презентованов органічній єдності та взаємозв'язку концептуальних засад, цілей, змісту, методів, форм і засобів освітнього процесу в початковій школі Проєкту, а також освітніх програм для 1–2-х класів з мовно-літературної (українська мова і література, іншомовна освіта), математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної та здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної освітніх галузей;
- загальний обсяг навчального навантаження учнів 1-4-х класів Проєкту й очікувані результати навчальної діяльності учнів 1-2-х класів.

Цілями початкової освіти в Проєкті визнано всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей і наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості й допитливості. Зазначені цілі досягаються через модернізацію початкової освіти в Проєкті на засадах

компетентнісного підходу, концептуальною метою якого є становлення учня як суб'єкта життєдіяльності завдяки сформованості системи взаємопов'язаних ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей. Компетентність трактуємо відповідно до Закону України «Про освіту» (стаття 1) як інтегровану якість особистості, що являє собою динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Компетентнісна початкова освіта в Проєкті:

втілює в життя основні положення **компетентнісного підходу** та розпочинає процес формування в учнів молодшого шкільного віку ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей. Під ключовими розуміємо компетентності, що виявляються в здатності людини до ефективної життєдіяльності в усіх сферах людського буття; під загальнопредметними — компетентності, що допомагають особистості успішно опановувати предмети певної освітньої галузі; під предметними — компетентності, що забезпечують повноцінне засвоєння учнями змісту конкретних навчальних предметів. Як органічно взаємопов'язані складові будь-якої компетентності розглядаємо: знання; інтелектуальні та практичні вміння й навички (зокрема, такі наскрізні вміння, як читання з розумінням, висловлення власної думки усно й письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, конструктивне керування емоціями, оцінювання ризиків, прийняття рішень, розв'язування проблем, здатність співпрацювати з іншими людьми (Закон України «Про освіту», стаття 1)); ставлення та цінності.

До ключових відносимо такі компетентності: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математичну компетентність; компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічну компетентність; інформаційно-комунікаційну компетентність; навчання протягом життя; громадянські та соціальні компетентності; культурну компетентність; підприємливість і фінансову грамотність (Закон України «Про освіту», стаття 12).

проєктується й реалізується на засадах особистісно-діяльнісного підходу як система, що функціонує та розвивається відповідно до основних положень парадигми особистісно орієнтованої освіти й діяльнісного підходу, зокрема принципів гуманістичної, особистісної та діяльнісної спрямованості освіти;

розглядається як феномен, що функціонує та розвивається відповідно до принципів системного підходу, зокрема принципів органічної єдності педагогічної системи й середовища, цілеспрямованості, рівноважної відповідності, оптимальності, зворотного зв'язку, єдності програмованого, рефлексивного та адаптивного видів управління тощо. Так, у Проєкті реалізується **системна модель формування в учнів ключових компетентностей**, яка дозволяє повною мірою

здіяяти потенціал закладів освіти завдяки поєднанню предметно-тематичної, міжпредметної та виховної моделей.

Зокрема, формування соціальної та громадянської компетентностей учнів 1-2-х проектних класів відбувається під час ранкових зустрічей, роботи дитячих організацій, клубів тощо (виховна модель), на годинах спілкування, на уроках «Я пізнаю світ» (предметно-тематична модель, оскільки набуття учнями означених компетентностей належить до провідних цілей цього навчального предмета) та під час вивчення всіх інших дисциплін Типового навчального плану (міжпредметна модель, що реалізується через технологію ціннісного насичення кожного уроку);

моделюється й впроваджується освітню практику на засадах синергетичного підходу як нелінійна система відкритого типу, здатна до самоорганізації. Відкритість освіти виявляється в доцільності її розбудови на основі органічного поєднання різних методологій і підходів, освітніх технологій і методик, а також їх компонентів; нелінійність — у необхідності конструювання освітньої системи як гнучкого багатоваріантного системного утворення з правом вибору суб'єктами освітнього процесу одного/декількох варіантів його організації.

Зміст початкової освіти в Проєкті визначено відповідно до дидактичних основ конструювання змісту освіти. Згідно з **принципом відповідності змісту освіти формацийним і цивілізаційним тенденціям розвитку людства взагалі й українського суспільства зокрема** як вихідні розглядаємо основні положення постнекласичної парадигми освіти, в якій концептуальною освітньою метою визнається створення умов для самоактуалізації та творчої самореалізації особистості в складному, нелінійному, нестабільному світі.

У зв'язку з вищезазначеним реалізація компетентнісної моделі освіти в Проєкті передбачає, з одного боку, упровадження *STEM-освіти* як провідного тренду модернізації національних освітніх систем, метою якої є підготовка фахівців у галузі converging NBIC-технологій — ядра 6-го технологічного укладу, а з іншого — формування в учнів соціальної, громадянської, державницької та культурної компетентностей, позитивного мислення й емоційного інтелекту (EQ).

Як концептуальні засади *STEM-освіти*, що реалізуються в Проєкті, визначаємо низку взаємопов'язаних положень.

1. STEM-освіта має бути неперервною: розпочинатися в дошкільному віці й тривати протягом усього життя. Раннє залучення дитини до STEM-освіти не лише сприяє розвитку креативного мислення та формуванню дослідницької компетентності, а й поліпшує соціалізацію особистості, оскільки розвиває комунікативні компетентності під час роботи в команді.

2. STEM-освіта є «містком» між навчанням учнів/студентів та їхньою кар'єрою. (За оцінками науковців, у майбутньому 9 з 10 найбільш затребуваних і високооплачуваних спеціальностей належатимуть до NBIC-сектора та вимагатимуть

від претендентів високого рівня сформованості міждисциплінарних компетентностей у галузі STEM-дисциплін).

3. Мета STEM-освіти в системі загальної середньої освіти — розвивати в учнів інтерес до навчальних предметів природничо-математичного циклу, а також формувати в них систему взаємопов'язаних компетентностей, зокрема концептуальної (розуміння природничо-наукових і математичних концепцій, операцій та відношень), стратегічної (здатність формулювати й розв'язувати наукові, технічні та технологічні проблеми), когнітивної (здатність логічно мислити, пояснювати, аргументувати, а також здатність до рефлексії), операційної (здатність охайно та гнучко виконувати операції), аксіологічної (здатність розглядати об'єкт як корисний одночасно зі здатністю вірити у власну ефективність).

4. Характерними для STEM-освіти в системі загальної середньої освіти є:

- фундаменталізація освіти, що виявляється в поглибленому вивченні предметів природничо-математичного циклу;
- інтегроване навчання за темами, а не за предметами, що здійснюється на засадах міждисциплінарного та проектного підходів;
- навчання на основі власних відкриттів, спрямоване на формування в учнів дослідницької компетентності, опанування учнями алгоритму розв'язання винахідницьких задач, інноваційної стратегії розробки проектів;
- практична спрямованість навчання (на основі здобутих знань учні на уроках створюють прототипи/моделі реальних об'єктів, процесів або продукти сучасної індустрії);
- посилена увага до вивчення англійської мови, оскільки найбільш значущі наукові друковані та Інтернет-ресурси публікуються саме цією мовою.

5. STEM-освіта може реалізовуватися як під час уроку, так і в позаурочний час. Найоптимальнішим є органічне поєднання обох підходів.

Згідно з принципом єдності **змістового та процесуально-діяльнісного(методи, форми, засоби освітнього процесу) компонентів освітній** відповідно доосновних положень Концепції «Нова українська школа», Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти в освітньому процесі 1–2-х проектних класів реалізуються:

інтерактивні освітні технології та технології критичного мислення, зокремакооперативне навчання, робота в парах або групах («ажурна пилка», «алфавіт», «брейнстормінг», «броунівський рух», «виклик», «дерево припущень», «діалог», «карусель», «синтез думок», «тонкі та товсті запитання», «учитель», «шість капелюхів»); технології навчання в грі; дискусія («дебати у форматі Карла Поппера», «метод прес», «обери позицію», «парламентські слухання», «ток-шоу»); метод проектів; тренінги (соціально-психологічні тренінги, тренінги особистісного зростання), що спрямовані на становлення учнів як суб'єктів успішної та щасливої життєдіяльності, патріотів України, активних членів громадянського суспільства, які сповідують традиційні й новітні демократичні цінності, ідеї позитивного мислення,

а також здатні самотійно та критично мислити, працювати в команді, ефективно взаємодіяти з іншими людьми **технологія STEM-освіти** як провідного тренду модернізації національних освітніх систем високорозвинених країн, метою якої є підготовка фахівців у галузі converging NBIC-технологій;

технологія раціонального читання, метою якої є формування в учнів таких наскрізних умінь, означених у Законі України «Про освіту» (стаття 12), як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно й письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, а також спроможність опрацьовувати значний обсяг наукової та навчальної інформації за обмежений час. Сутність цієї технології полягає в системній роботі над формуванням в учнів: 1) технічної складової читання за допомогою комплексу спеціальних вправ, що спрямовані на підвищення темпу читання вголос, розширення обсягу симультанного сприйняття одиниць тексту й удосконалення процесів запам'ятовування; 2) здатності розуміти прочитане, критично осмислювати й оцінювати інформацію завдяки вправам «Ключові слова», «Питайлик», «Техніка аргументації»; 3) спроможності переказувати текст, виділяючи інформацію, яку необхідно запам'ятати, та запам'ятовувати її, висловлювати усно та письмово власну думку щодо прочитаного, обґрунтовуючи її, завдяки комплексу вправ, зокрема «Учитель», «Броунівський рух», «Дебати»; 4) уміння створювати на основі прочитаного власні есе, тексти-розповіді, тексти-описи, тексти-міркування;

технологія повного засвоєння навчальних одиниць, що ґрунтується на методиці повного засвоєння знань, умінь і навичок у когнітивній, чуттєвій і психомоторній сферах Дж. Керролла і Б. Блума, теорії поетапного формування розумових дій П. Гальперіна, методі інтервального повторення Г. Еббінгауза;

технологія збагачення освітнього процесу, що ґрунтується на тріадній моделі збагачення Дж. Рензуллі (Schoolwide Enrichment Triad Model). Відповідно до цієї моделі в Проєкті передбачено систему заходів, що спрямовані на формування в учнів дослідницької компетентності в єдності всіх її компонентів, створення умов для розвитку в учнів особистісних якостей (креативності, цілеспрямованості, наполегливості, відданості справі, впевненості у власних силах тощо), пізнавальних процесів та уваги, здатності до ефективної навчально-пізнавальної діяльності, опанування учнями на теоретичному й практичному рівнях теорії розв'язання винахідницьких задач.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти формування в учнів початкової школи 11 ключових компетентностей, що зазначені в Законі України «Про освіту» (стаття 12), здійснюється за такими **освітніми галузями**:

1. Мовно-літературна освітня галузь.
2. Математична освітня галузь.
3. Природнича освітня галузь.
4. Технологічна освітня галузь.

5. Інформатична освітня галузь.
6. Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь.
7. Громадянська та історична освітня галузь.
8. Мистецька освітня галузь.
9. Фізкультурна освітня галузь.

Для кожної з наведених освітніх галузей відповідно до **принципу наступності та перспективності окремих рівнів освіти** визначено мету, завдання й загальні результати І циклу початкової освіти, що відображені в освітніх програмах відповідних освітніх галузей.

Загальний обсяг навчального навантаження учнів 1-4-х класів

Типовий навчальний план початкової школи з українською мовою навчання для закладів загальної середньої освіти, що працюють за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України» для **1-В, 3-А класів** розроблено на основі Базового навчального плану для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання Державного стандарту початкової освіти (зі змінами, внесеними постановою КМУ від 24.07.2019 р. № 688). У Навчальному плані використано надану Державним стандартом початкової освіти можливість здійснення повної або часткової інтеграції різних освітніх галузей. Мета і завдання мовно-літературної освітньої галузі (українська мова і література) реалізуються через навчальні предмети «Українська мова» (1–4 класи — 6 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1–4 класи — 1 год/тижд.). Іншомовна освіта як органічна складова мовно-літературної освітньої галузі представлена навчальним предметом «Іноземна мова» (1 класи — 2 год/тижд.; 2–4 класи — 3 год/тижд.). Мета і завдання математичної освітньої галузі реалізуються через навчальні предмети «Математика» (1 класи — 3 год/тижд.; 2–4 класи — 4 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1–4 класи — 1 год/тижд.). Мета і завдання мистецької освітньої галузі реалізуються через навчальні предмети «Мистецтво» (1–4 класи — 1 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1–4 класи — 1 год/тижд.); фізкультурної освітньої галузі — через навчальні предмети «Фізична культура» (1–4 класи — 2 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1–4 класи — 1 год/тижд.).

Варіативна складова Навчального плану (1–4 класи — 1 год/тижд.) може використовуватися на підсилення предметів інваріантної складової, запровадження факультативів, курсів за вибором, індивідуальні заняття та консультації учнів. У зв'язку зі спрямованістю Проєкту на реалізацію основних положень STEM-освіти, інтеграції української освіти в європейський і світовий освітній простір доцільним виявляється виділення годин варіативної складової на іноземну мову (1 клас — 1 год/тижд.), математику (2 клас — 1 год/тижд.) та навчальний предмет «Я пізнаю світ» (2–4 класи — 1 год/тижд.):

- у **1-В** класі за рекомендаціями розробників програми підсилено вивчення іноземної мови (1 год);

- у 3-А класі за рекомендаціями розробників програми підсилено навчальний предмет «Я досліджую світ» (1 год).

Очікувані результати навчання випускників проєктних класів

у повному обсязі реалізують вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів молодшого шкільного віку після першого циклу початкової освіти, що визначені Державним стандартом початкової освіти. Вони презентовані в освітніх програмах відповідних освітніх галузей, а встановлення ступеня їх досягнення учнями 1-2-х проєктних класів здійснюється відповідно до Державного стандарту початкової освіти за допомогою формувального оцінювання, що має на меті:

- супроводжувати навчальний поступ учнів;
- вибудовувати індивідуальну траєкторію розвитку учнів;
- діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання;
- вчасно виявляти проблеми й запобігати їх настанню;
- аналізувати хід реалізації освітньої програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб учнів;

Навчальні досягнення учнів у 1–2-х класах підлягають формувальному (вербальному) оцінюванню.

Організаційні питання реалізації Програми.

Проєктний клас працює за авторськими навчально-методичними комплектами (навчальна програма, методичні рекомендації для вчителя, посібники, зошити з друкованою основою, мультимедійні засоби навчання тощо), що реалізують навчально-виховні завдання Проєкту відповідно до вікових можливостей дітей молодшого шкільного віку, мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки України та видаються позабюджетним коштом.

Права й обов'язки учасників освітнього процесу в проєктних класах визначаються Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», статутом закладу загальної середньої освіти та правилами внутрішнього трудового розпорядку.

За учнями, які навчаються в проєктному класі, зберігається право вільного переходу до класу, що працює за іншими освітніми програмами Нової української школи.

За умови ліквідації проєктного класу учням гарантується дотримання їхніх прав та інтересів відповідно до чинного законодавства з питань освіти.

2.3. Загальні положення освітньої програми школи I ступеня Чернівецької ЗОШ I-III ступенів №38 для 3-4-их класів

Освітню програму для **3-Б, 4-А та 4-Б** класів Чернівецької ЗОШ I-III ступенів № 38 розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції «Нова українська школа», Державного стандарту початкової освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти»; Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (зі змінами)) на основі Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом **О.Я. Савченко** (наказ МОН України від 08.10.2019 року № 1273).

У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких **ключових компетентностей**:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та

ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі: у 3-Б, 4-А та 4-Б класах збільшено на 1 годину загальну кількість годин мовно-літературної галузі (читання) з метою підвищення рівня знань та якості викладання.

Змістові лінії освітньої галузі	Пояснення змістових ліній
Мовно-літературна освітня галузь Українська мова	
«Взаємодіємо усно»	Спрямована на формування в учнів початкової школи умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей
«Взаємодіємо письмово»	Передбачає формування в учнів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності
«Досліджуємо медіа»	Спрямована на формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти
«Досліджуємо мовні явища»	Передбачає дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування у школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя
Мовно-літературна освітня галузь Літературне читання	
«Пізнаємо простір дитячого читання»	Створює передумови для ознайомлення учнів 3-4 класів з різноманітною за темами і жанрами дитячою літературою, з різними видами довідкових, навчальних і медіа текстів, способами здобуття інформації у сучасному медіа просторі. Простір дитячого читання передбачає взаємодію організованої і самостійної читацької діяльності учнів, що сприяє формуванню дитини-читача, який на завершення початкової школи має належний читацький кругозір, розуміє цінність читання і виявляє до нього інтерес, набуває достатній досвід використання з різною метою текстів різних видів
«Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного»	Охоплює такі основні змістові блоки: - удосконалення й розвиток якісних характеристик технічної і смислової сторін навички під час читання вголос і мовчки - самостійне застосування мовленнєвих та позамовних засобів художньої виразності - оволодіння, з поступовим нарощуванням ступеня складності, прийомами смислового читання (прийоми самостійного розуміння лексичного значення слів, словосполучень; повноцінного усвідомлення в тексті фактичної, концептуальної, підтекстової (з допомогою вчителя) інформації) - застосування видів читання: аналітичного, переглядового, вибіркового відповідно до мети читання
«Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»	Спрямована на формування в учнів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися з іншими людьми в діалогічній і формі заради досягнення певних життєвих цілей
«Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»	Передбачає цілісне сприймання учнями художніх, науково-художніх текстів, їх аналіз, інтерпретацію з використанням літературознавчих понять (практично). Формування умінь висловлювати рефлексивні судження у зв'язку з прочитаним, критично оцінювати інформацію в текстах різних видів та

	використовувати її для збагачення особистого читацького досвіду
«Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою»	Передбачає формування і розвиток в учнів: - прийомів розрізнення дитячих книжок за жанрово-тематичними ознаками, типом видання (книжка-твір, книжка-збірка, довідник, словник тощо) - прогнозування орієнтовного змісту книжки (твору) з опорою на її ілюстративний та довідково-інформаційний апарат - прийомів самостійного вибору книжок з використанням інформаційних ресурсів дитячої бібліотеки - умінь зв'язно висловлювати власні емоційно-оцінні враження щодо змісту прочитаного, складати короткий відгук на прочитану книжку
«Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією»	Має на меті: - формування і розвиток в учнів понять про різні види медіа та використані в них вербальні і невербальні засоби впливу на читача - формування умінь і навичок сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати і безпечно користуватися медіазасобами - виражати себе і спілкуватися з іншими за допомогою власних медіапродуктів. Оволодіння медіаграмотністю є поліпредметним процесом, який передбачає зв'язок із щоденним життям дітей не лише в школі, а й поза нею, створення можливостей набувати досвід критичного осмислення різної медіапродукції, що має позитивно вплинути на розширення їхнього читацького і соціального досвіду, вироблення умінь відрізняти корисну інформацію від шкідливої, уникати імовірних для цього віку ризиків взаємодії з медіапродуктами
«Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти»	Передбачає розвиток уяви, художньо-образного мислення і мовлення дітей, оволодіння вербальними і невербальними засобами створення творчих продуктів з різним ступенем самостійності (зміни, доповнення, продовження тексту, ілюстрування; участь в інсценізаціях, дослідницьких проектах; складання есе, казок, віршів, закличок, загадок, оповідань тощо)
Мовно-літературна освітня галузь Іноземна мова	
«Екологічна безпека та сталий розвиток»	Спрямована на формування основ соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства
«Громадянська відповідальність»	Сприяє формуванню основ відповідального ставлення до громади і суспільства
«Здоров'я і безпека»	Сприяє формуванню безпечного життєвого середовища та основ здорового способу життя
«Підприємливість та фінансова грамотність»	Спрямована на розуміння практичних аспектів фінансових питань
Математична освітня галузь Математика	
«Числа, дії з числами. Величини»	Охоплює вивчення у 1-4 класах питань нумерації цілих невід'ємних чисел у межах мільйона Формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і ділення Ознайомлення на практичній основі зі звичайними дробами; вимірювання величин Оперування величинами
«Вирази, рівності, нерівності»	Спрямована на формування в учнів уявлень про: - математичні вирази — числові та зі змінною - рівності і рівняння - числові нерівності та нерівності зі змінною - залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів.

	Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу
«Геометричні фігури»	Націлена на: - розвиток в учнів просторових уявлень - формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками - формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер
«Робота з даними»	Передбачає ознайомлення учнів на практичному рівні з найпростішими способами виділення і впорядкування даних за певною ознакою
«Математичні задачі і дослідження»	Спрямована на формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, що розв'язуються із застосуванням математичних методів, на матеріалі сюжетних, геометричних і практичних задач, а також у процесі виконання найпростіших навчальних досліджень
Природнична, громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна освітні галузі «Я досліджую світ»	
«Людина»	Людина — частина природи і суспільства, пізнання себе, своїх можливостей Здорова і безпечна поведінка
«Людина серед людей»	Соціальні ролі (школяр, член сім'ї і громади), стандарти поведінки в сім'ї, в школі, в громадських місцях Моральні норми Навички співжиття і співпраці, соціальні зв'язки між людьми у процесі виконання соціальних ролей
«Людина в суспільстві»	Громадянські права та обов'язки як члена суспільства і громадянина України Пізнання свого краю, історії, символів держави Внесок українців у світові досягнення
«Людина і світ»	Земля — спільний дім для всіх людей Толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв Залежність стану довкілля від поведінки всіх людей
«Природа»	Різнomanітність природи Методи дослідження природи Нежива і жива природа Зв'язки у природі Природа Землі Природа України
«Людина і природа»	Взаємозв'язки людини і природи Використання людиною природничих знань, матеріалів, виробів і технологій Відповідальна діяльність людини у природі Правила поведінки в природі Участь дітей в природоохоронній діяльності
Технологічна освітня галузь	
Дизайн і технології	
«Інформаційно-комунікаційне середовище»	Забезпечує розвиток асоціативно-образного та критичного мислення, оволодіння базовими знаннями у партнерській взаємодії, що формують цілісне уявлення про виробничу сферу людської діяльності, а також є підґрунтям для реалізації творчого потенціалу учнів під час засвоєння навчального матеріалу наступних змістових ліній, які структуровані за способами інтегрованої проектнотехнологічної діяльності
«Середовище проєктування»	Спрямована на розвиток аналітичного, просторового та творчого мислення, уміння працювати в команді, створення умов для оволодіння елементами дизайну: - виявлення проблем - продукування ідей - вибору соціально і особистісно значущих об'єктів проєктування - виконання елементарних графічних зображень - добір матеріалів для виготовлення виробу за їх властивостями

	- експериментування з матеріалами і технологіями для реалізації власних ідей - планування технології послідовності виготовлення виробу
«Середовище техніки і технологій»	Передбачає розвиток: - логічного та алгоритмічного мислення, психомоторних здібностей, здатності до координування дій і взаємодопомоги - навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними, механічними інструментами й пристосуваннями - умінь поетапного виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій, раціональної обробки різних матеріалів
«Середовище соціалізації»	Спрямована на: - розвиток емоційного інтелекту - оцінювання і самооцінювання процесу та результатів власної або спільної проєктно-технологічної діяльності - розвиток здатності презентувати освітні результати, обговорювати їх з іншими, ефективно використовувати створені вироби - формування досвіду добродійної діяльності, підприємливості, гостинності - виконання трудових дій у побуті - розвиток прагнення якісно і безпечно облаштовувати свій життєвий простір
Інформатична освітня галузь Інформатика	
«Інформація. Дії з інформацією»	Базується на розумінні дитиною поняття «інформація». Здобувачі освіти мають уміти наводити приклади інформації, властивостей інформації, форм подання та дій з інформацією з повсякденного застосування, ефективно використовувати інформацію. Поняття інформації, її властивостей, форм подання та використання у навчальному процесі розширюється і доповнюється на кожному етапі навчання. Таким чином забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню ключових та предметної компетентностей і способів діяльності на вищому рівні узагальнення
«Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією»	Передбачає формування уявлення про те, що людина в житті постійно зустрічається з інформацією, працює з нею та може використовувати при цьому сучасні засоби ІТ з умінням захистити свій інформаційний простір. Для практичних робіт використовуються програми (онлайн-середовища інтернету, додатки для мобільних пристроїв)
«Об'єкт. Властивості об'єкта»	Розглядаються поняття об'єкта, властивостей об'єктів і значень цих властивостей. Діти мають наводити із власного життя приклади різних об'єктів, їхніх властивостей і значень цих властивостей, впорядковувати та групувати об'єкти на основі значень властивостей, мати уявлення про вплив значень 70 властивостей об'єктів на подальше їх використання та опрацювання. Вчать будувати складні об'єкти із запропонованих частин, в тому числі самостійно доповнюючи з відсутніх компонентів, представляти інформацію про них різними способами — у вигляді чисел, тексту, зображень, схем, таблиць, презентацій; змінювати значення властивостей текстових та графічних об'єктів; досліджувати об'єкти за допомогою створених моделей. Об'єктний підхід має пронизувати навчання теоретичного та практичного матеріалу всіх змістових ліній курсу
«Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання»	Забезпечує розвиток навичок створення інформаційної моделі в різних програмних середовищах, зокрема у табличній формі; початкових навичок використання різноманітних засобів інформаційних технологій для вирішення навчальних завдань; сприймати та представляти

	інформацію у вигляді тексту: читати та змінювати тексти, визначати ключові слова в тексті, створювати та опрацьовувати текст; сприймати різноманіття графічних даних; створювати власні зображення у вигляді малюнків та творчо опрацьовувати готові зображення; презентувати інформацію у вигляді слайдів
«Алгоритми»	Спрямована на розвиток: розуміння поняття виконавця, його середовища, команди, системи команд виконавця алгоритму, основних алгоритмічних структур, зокрема, слідування, розгалуження та повторення умінь виконувати готові алгоритми, а також складати прості алгоритми для виконавців, які працюють у певному зрозумілому для відповідної вікової категорії середовищі, використовуючи просту систему їхніх команд навичок шукати помилки в послідовності команд, аналізувати зміст завдань на складання алгоритму для виконавців вміння розв'язувати задачі з повсякденного життя, застосовуючи алгоритмічний підхід: уміння планувати послідовність дій для досягнення мети, передбачати можливі наслідки
Мистецька освітня галузь Мистецтво	
«Художньо-творча діяльність»	Націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля
«Сприймання та інтерпретація мистецтва»	Спрямована на пізнання цінностей, що втілюють твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, мистецьку (термінологічну) пропедевтику
«Комунікація через мистецтво»	Націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, колективних творчих проєктах.
Фізкультурна освітня галузь Фізична культура	
«Рухова діяльність»	Передбачає формування в молодших школярів: уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та формування в молодших школярів умінь і навичок володіння різними способами рухової діяльності здатності виконання вправ основної гімнастики, організуючих вправ, елементів акробатики, вправ корегувальної спрямованості та тих, що пов'язані з незвичним положенням тіла у просторі, ходьбою, бігом, танцювальними кроками, лазінням і перелізанням, стрибками; навичок володіння м'ячем розвиток фізичних якостей; формування правильної постави й профілактику плоскостопості
«Ігрова та змагальна діяльність»	Передбачає виховання в молодших школярів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; забезпечення усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; формування уміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю сприймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, виконувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення користуватися власними перевагами і визнавати недоліки в тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізувати спортивні проєкти.

III. Освітня програма школи II ступеня

3.1. Загальні положення освітньої програми школи II ступеня (5-9 класи)

Освітня програма школи II ступеня Чернівецької ЗОШ I-III ступенів №38 (базова середня освіта) розроблена на виконання Закону України «Про освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти» та наказу Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 №405 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня».

Освітня програма базової середньої освіти Чернівецької ЗОШ I-III ступенів №38 окреслює рекомендовані підходи до планування й організації єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями школи обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти.

3.2. Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 5-9-х класів в Чернівецькій ЗОШ I-III ступенів №38 складає **5845** годин/навчальний рік: для 5-х класів — 1050 годин/навчальний рік, для 6-х класів — 1155 годин/навчальний рік, для 7-х класів — 1172,5 годин/навчальний рік, для 8-х класів — 1207,5 годин/навчальний рік, для 9-х класів — 1260 годин/навчальний рік. Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальних планах закладу.

Навчальні плани основної школи передбачають реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети.

Робочий навчальний план Чернівецької ЗОШ I-III ступенів №38 включає інваріантну складову, сформовану на державному рівні, та варіативну складову, в якій передбачено додаткові години на вивчення навчальних предметів інваріантної складової (введення спецкурсів, курсів за вибором та факультативів). Варіативна складова навчального плану школи враховує особливості організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб учнів, особливості Чернівецького регіону, рівень навчально-методичного та кадрового забезпечення закладу і відображається в навчальних планах.

Варіативність змісту базової середньої освіти реалізується також через запровадження в навчальних програмах резервного часу, що створює простір для задоволення освітніх потреб учнів, вирівнювання їх досягнень, розвитку наскрізних умінь тощо.

Збереження здоров'я дітей належить до головних завдань школи. Тому формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки здійснюється не лише в рамках предметів «Фізична культура» та «Основи здоров'я», а

інтегрується у змісті всіх предметів інваріантної та варіативної складових навчальних планів.

Змістове наповнення предмета «Фізична культура» сформоване з варіативних модулів відповідно до статево-вікових особливостей учнів, їх інтересів, матеріально-технічної бази закладу, кадрового забезпечення, регіональних та народних традицій.

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлені відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту».

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів (української мови, іноземної мови, інформатики, трудового навчання) здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами). Наповнюваність класів для поділу становить не менше 28 учнів.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Навчальні плани зорієнтовані на роботу основної школи за 5-денним навчальним тижнем.

Години варіативної складової передбачено на:

- ✓ Збільшення кількості годин за програмою з метою підвищення рівня знань та якості викладання з предметів:

Назва предмету	Клас	На скільки збільшено
Українська мова	6-Б	0,5 год
	8-Б	1 год
Хімія	7-А та 7-Б	0,5 год
Історія України	5-А та 5-Б	1 год
	7-А та 7-Б	1 год
	8-А та 8-Б	0,5 год
	9-А та 9-Б	0,5 год
Географія	9-А та 9-Б	0,5 год

- ✓ Вивчення курсів за вибором :

У зв'язку з участю педагогічного та учнівського колективів школи у Всеукраїнській програмі «Демократична школа» та інноваційному проєкті «Формування та оцінювання громадянських компетентностей в освітньому процесі на рівні базової середньої освіти»:

- Курс за вибором «Права дитини» в 5-А та 5-Б класах (по 1 год)

- Курс за вибором «Культура добросусідства: я, моя сім'я і мої сусіди» в 6-А та 6-Б класах (по 1 год);
- Курс за вибором «Культура добросусідства: цінуймо край – пишаймося Україною!» в 7-А та 7-Б класах (по 0,5 год);

*Відповідно до Типової освітньої програми (таблиця 13 – з вивченням етики), з метою дотримання методичних рекомендацій щодо дотримання наступності: **

- Курс за вибором «Культура добросусідства: регіональна мозаїка України: чудове різноманіття» в 8-А та 8-Б класах (по 0,5 год);

З метою дотримання наступності та покращення якості знань з математики:

- Факультативний курс «Логіка»
у 6-А (1 год)
у 9-А та 9-Б класах (по 1 год)

З метою розширення і збагачення знань учнів про рідний край, його історико-культурну спадщину, популяризацію народної творчості та української мови як державної:

- Курс за вибором «Українознавство»
у 5-А та 5-Б класах - по 0,5 год;
у 6-А класі - 0,5 год;
у 7-А та 7-Б класах - по 0,5 год;

З метою формування життєво необхідних навичок учнів, для розвитку підприємницької компетентності:

- Курс за вибором «Соціальне шкільне підприємництво»
у 8-А класі – 1 год.
- ✓ Забезпечення індивідуальних освітніх потреб учнів при вивченні предметів «Трудове навчання» у зв'язку з неподільністю класів - в 6-Б кл. (2 год.) 8-Б класі (1 год.).
- ✓ Проведення індивідуальних занять і консультацій з предметів:

Назва предмету	Клас	Кількість годин
Англійська мова	5-А	1 год
	6-А	1 год
	8-А та 8-Б	1 год
	9-А	1 год
Математика	5-Б	1 год
	8-А	1 год
Українська мова	9-Б	1 год

Відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», листа Інституту модернізації змісту освіти від 01.10.2020 року № 221/10-1942, у рамках інноваційного освітнього проєкту «Методика викладання дзюдо у закладах загальної середньої освіти», з метою формування фізичної і духовної культури психологічно-стійкої особистості, культур здорового та безпечного

способу життя на основі традицій дзюдо, національно-культурних цінностей українського народу в 2021/2022 н.р. буде запроваджено вивчення на уроках фізичної культури у 5-Б класі модуля «Дзюдо».

3.3.Очікувані результати навчання учнів

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів.

№ з/п	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами	Уміння: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень; уникнення невірних іншомовних запозичень у спілкуванні на тематику окремого предмета; поповнювати свій словниковий запас. Ставлення: розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань. Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту; здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування. Ставлення: критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб; ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов. Навчальні ресурси: підручники, словники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.
3	Математична компетентність	Уміння: оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях. Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів. Навчальні ресурси: розв'язування математичних задач, і обов'язково таких, що моделюють реальні життєві ситуації
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища і процеси; послуговуватися технологічними пристроями. Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки та технологій. усвідомлення ролі наукових ідей в

		сучасних інформаційних технологіях Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень. Ставлення: критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв'язування математичних задач. Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість. Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності. Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання. Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших. Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі)
8	Соціальна і громадянська компетентності	Уміння: висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані. Ставлення: ощадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією. Навчальні ресурси: завдання соціального змісту
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо). Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства. Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання. Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку кожного окремого предмета та екології на основі різних даних; ощадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту;

	розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо. Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя
--	--

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях. Наскрізнi лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів. Наскрізнi лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через:

- організацію навчального середовища — зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання;
- окремі предмети — виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти. Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою;
- предмети за вибором;
- роботу в проектах;
- позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

Наскрізна лінія	Коротка характеристика
Екологічна безпека й сталий розвиток	Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини. Можливі уроки на відкритому повітрі.
Громадянська відповідальність	Сприяє формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок. Вивчення окремого предмета має викликати в учнів якомога більше позитивних емоцій,

	а її зміст — бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності. Приклад вчителя покликаний зіграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришів, незалежно від рівня навчальних досягнень.
Здоров'я і безпека	Завданням наскрізної лінії є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище. Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку і охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів). Варто звернути увагу на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», пошук оптимальних методів вирішення і розв'язування задач тощо, здатні викликати в учнів чимало радісних емоцій.
Підприємливість і фінансова грамотність	Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо). Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах. Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості створювати умови для самостійного виведення нового знання, перевірки його на практиці і встановлення причинно-наслідкових зв'язків шляхом створення проблемних ситуацій, організації спостережень, дослідів та інших видів діяльності. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду. Учні набувають досвіду застосування знань на практиці та перенесення їх в нові ситуації.

3.4. Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою школи II ступеня

Базова середня освіта здобувається після здобуття початкової освіти. Діти, які здобули початкову освіту на 1 вересня поточного навчального року розпочинають здобуття базової середньої освіти у Чернівецькій ЗОШ I-III ступенів №38.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинають здобуття базової середньої освіти за рекомендаціями психолого-медико-педагогічних комісій чи інших умов.

3.5. Перелік освітніх галузей

Типову освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

- Мови і літератури
- Суспільствознавство
- Мистецтво
- Математика
- Природознавство
- Технології
- Здоров'я і фізична культура

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах.

3.6. Рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей;
- розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Основними формами організації освітнього процесу, які використовуються в навчальному закладі, є різні типи уроків:

- формування компетентностей;
- розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

З метою утримання інтересу учнів до навчальних предметів, навчальних курсів учителі нашої школи організовують освітню діяльність школярів і в нестандартній формі, для якої характерна оригінальна подача матеріалу, зайнятість учнів не тільки при підготовці, але і в проведенні самих уроків, занять через різні форми колективної і групової, індивідуальної роботи, що допомагає їм учитись в атмосфері творчого пошуку.

На етапі формування компетентностей учителі школи використовують віртуальні екскурсії (умовне «відвідування» визначних місць, огляд експонатів різних музеїв, виставок за допомогою мультимедійних ресурсів, Інтернету, яке організовує учитель-«екскурсовод» або учні, виконуючи ролі екскурсоводів, репортерів, дослідників, енциклопедистів), уроки-подорожі (учні сидять за партами і одночасно подорожують за допомогою вказівок і порад учителя, відчуваючи себе мандрівниками-дослідниками, першовідкривачами, вченими науковцями, які вирішують важливу проблему, самі роблять висновки, підсумки-узагальнення), інтегровані уроки (це уроки інтегрованих зв'язків декількох предметів, вони дають можливість сформувати і яскравіше уявити навколишні взаємозв'язки і явища),

уроки-кейси (з використанням необхідної сукупності матеріалу, взятого з різних предметів з метою формування цілісної картини про явище чи об'єкт, який вивчається), уроки – взаємонавчання (учитель детально з демонстраціями пояснює матеріал, потім другий раз пояснює за допомогою опорних таблиць і конспектів, третій раз пояснює швидко, потім організовується групова робота над новим матеріалом з метою засвоєння його на уроці, в ході якої учень - консультант навчає учнів групи, приймає залік й оцінює).

На етапі розвитку компетентностей – уроки-аукціони (пропонується список запитань, які повинні бути “продані” на “аукціоні” і на які всі учні мають знати відповіді, бажаючи «покупці» відповідають на запитання, відповідь можна уточнити, розширити, поглибити, коли запитання повністю «куплене», ведучий називає другого «продавця» і так поки всі запитання не будуть з’ясовані), уроки-практикуми (учні працюють у парах або індивідуально за інструкцією або алгоритмом, що запропоновані вчителем (виміри на місцевості, робота зі схемами, ознайомлення із приладами й механізмами, проведення дослідів і спостережень тощо), навчально-практичні заняття неекспериментального характеру (на яких учні самостійно, але за цілеспрямованого керівництва й періодичного контролю вчителя, виконують певні види робіт, що передбачають набуття вмінь і навичок навчально-пізнавальної діяльності, а також розширення, поглиблення й узагальнення знань і формування наукового світогляду учнів через розв’язування задач, роботу з літературою), уроки - ділові ігри (на таких уроках визначаються конкретні проблеми з теми, що вивчається. Вирішення цих проблем мають запропонувати учні – учасники гри, виконуючи свої ролі), конференції (відбувається ознайомлення з новою інформацією за рахунок спілкування з різними інформаційними джерелами, обміну думками), дебати (різновид дискусії. Дебати дають змогу продемонструвати знання, поділитися досвідом, ідеями. Використання цієї форми дискусії має на меті навчити учнів висловлювати свої погляди спокійно, у товариській атмосфері. Учасники дебатів повинні вміти подати аргументи «за» і «проти» обговорюваної ідеї, переконати опонентів у правильності своєї позиції за допомогою чіткої логіки), дослідження (це така навчальна форма, в якій домінує дослідницький метод вивчення матеріалу, що забезпечує виховання творчої особистості, розвиток творчих задатків учнів, вчить їх мислити, здобувати знання самостійно й застосовувати їх на практиці).

На етапі перевірки та оцінювання досягнення компетентностей – уроки-заліки (це форма перевірки досягнень учнів з вивченої теми чи розділу курсу навчального предмета за переліком питань, що охоплюють основний зміст розділу (закони, теорії, ідеї, алгоритми), та диференційованими завданнями практичного й теоретичного характеру), практичні та лабораторні заняття (безпосередньо пов’язані з навчальним експериментом, дослідями, виконанням домашніх експериментальних завдань, розв’язуванням задач з використанням спостережень та дослідів), уроки-змагання (квести).

На етапі корекції основних компетентностей – турніри (в 2 класах створюються групи учнів, які одержують неоднакові завдання. Консультанти готують слабших учнів, працюють з ними, ерудити роблять повідомлення на запропоновані теми, аналітики розв'язують задачі, готуються також карточки-завдання), уроки-семінари (основними елементами даного уроку є оволодіння учнями знаннями певної теми, підготовка реферативних повідомлень з конкретних питань та підготовка дискусійних запитань до аудиторії), диспути (передбачають розгляд, дослідження, дискусію учнів на уроці навколо конкретної проблемної ситуації певної теми з метою правильного її вирішення), оглядові консультації (форма навчання, у процесі якої учень отримує відповіді на конкретні запитання або пояснення складних для самостійного осмислення проблем, можуть бути індивідуальними або груповими).

Такий підхід в реалізації освітньої програми зумовлений необхідністю формування компетентностей через діяльну спрямованість навчання, яка передбачає включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість.

Повернути учням інтерес до шкільних предметів, зробити навчання цікавим, посилити бажання учитися – головні завдання нашої школи. На нашу думку, сприяти вирішенню поставлених перед освітою завдань мають інноваційні технології навчання. Впровадження нетрадиційних педагогічних технологій суттєво змінило освітньо-розвиваючий процес, що дозволяє вирішувати багато проблем розвивального, особистісно-орієнтованого навчання, диференціації, гуманізації, формування індивідуальної освітньої перспективи учнів. Використання комп'ютерних технологій у нашій школі не тільки допомагає організувати навчальний процес з використанням ігрових методів, але й отримати більший зворотний зв'язок.

Засоби мультимедіа дозволяють забезпечити найкращу, в порівнянні з іншими технічними засобами навчання, реалізацію принципу наочності, більшою мірою сприяють зміцненню знань і на практичних заняттях - умінь. Крім того, засобів мультимедіа відводиться завдання забезпечення ефективної підтримки ігрових форм уроку, активного діалогу "учень-комп'ютер". Використання ресурсів і послуг Інтернету значно розширює можливості і вчителя і учня в усіх видах діяльності.

Проектна діяльність також є методом активізації навчально-пізнавальної активності. Цьому сприяє висока самостійність учнів у процесі підготовки проекту. Учитель, який виступає координатором, лише спрямовуючи діяльність учня, який досліджує обрану тему, збирає найповнішу інформацію про неї, систематизує, отримані дані і представляє їх, використовуючи різні технічні засоби, в тому числі, і сучасні комп'ютерні технології.

Метод інтеграції, який сприяє формуванню міжпредметних понять, визначає характер міжпредметних зв'язків за фактором часу (попередні зв'язку, перспективні, синхронні), дозволяє здійснювати міжпредметну координацію змісту навчального матеріалу з метою його оптимізації (усунення дублювання, різночитання,

хронологічної неузгодженості). Даний метод дозволяє адаптувати зміст навчальних програм до можливостей конкретних учнів, створює сприятливі умови для розвитку особистості кожного учня, формування позитивної мотивації навчання, адекватності самооцінки, максимально можливої успішності навчання.

Інноваційні методи у викладанні - це нові методи спілкування з учнями, позиція ділового співробітництва з ними і долучення їх до нинішніх проблем. Інноваційні методи - це методи, що дозволяють учням самоствердитися. А самоствердження - це шлях до правильного вибору своєї професії.

Освітня програма базової середньої освіти Чернівецької ЗОШ №38 ***передбачає досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом, сформована на основі Типової освітньої програми, схвалена педагогічною радою закладу освіти та затверджена директором.***

На основі освітньої програми ЗОШ №38 складає та затверджує навчальний план закладу освіти, що конкретизує організацію освітнього процесу.

IV. Освітня програма школи III ступеня

4.1. Загальні положення освітньої програми школи III ступеня(10-11 класи)

Освітня програма школи III ступеня Чернівецької ЗОШ I-III ступенів №38 (профільна середня освіта) розроблена на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти».

Освітня програма школи III ступеня Чернівецької ЗОШ I-III ступенів №38 профільної середньої освіти окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти.

Освітня програма школи III ступеня Чернівецької ЗОШ I-III ступенів №38 у 2020-2021 н.р. реалізуватиметься:

- відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 № 1493 для 10-их та 11-их класів;

4.2. Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін.

Загальний обсяг навчального навантаження здобувачів профільної середньої освіти для 10-11 класів складає 2660 годин/навчальний рік: для 10-х класів -1330 годин/навчальний рік, для 11-х класів - 1330 годин/навчальний рік. Детальний розподіл тижневого навчального навантаження окреслено у навчальному плані. Навчальний план містить тижневий обсяг навчального навантаження та тижневі години на вивчення базових предметів, вибірково-обов'язкових предметів, профільних предметів і спеціальних курсів, а також передбачає години на факультативи, індивідуальні заняття тощо.

Чернівецька ЗОШ I-III ступенів №38 для складання власного навчального плану використала другий варіант (таблиця 2), за яким план містить перелік базових предметів, який включає окремі предмети суспільно-гуманітарного та математично-природничого циклу. До базових предметів належать: «Українська мова», «Українська література», «Зарубіжна література», «Іноземна мова», «Мова та література корінного народу, національної меншини» (для класів з навчанням мовою корінного народу, національної меншини), «Історія: Україна і світ» (у другому варіанті передбачено вивчення окремих предметів: «Історія України», «Всесвітня історія»), «Громадянська освіта», «Математика», «Природничі науки» (у другому варіанті передбачено вивчення окремих природничих предметів: «Фізика і астрономія», «Біологія і екологія», «Хімія», «Географія»), «Фізична культура», «Захист України».

Зміст профілю навчання реалізується системою окремих предметів і курсів:

- базові та вибірково-обов'язкові предмети, що вивчаються на рівні стандарту;
- профільні предмети, що вивчаються на профільному рівні;

Рішення про розподіл годин для формування профілю для 10 та 11 класів (українська література та історія України) школа прийняла, враховуючи освітні потреби учнів, регіональні особливості, кадрове забезпечення, матеріально-технічну базу.

Кількість годин для вивчення української літератури та історії України в 10 та 11 класі складається з кількості годин, відведених навчальним планом закладу освіти на вивчення відповідних базових предметів, і кількості годин, передбачених на профільні предмети.

Реалізація змісту освіти, визначеного Державним стандартом, також забезпечується вибірково-обов'язковими предметами: «Інформатика», «Технології», «Мистецтво». Учні 10 та 11 класів обрали предмети «Технології» та «Інформатика»: у 10 класі у 2021/2022 н.р. викладатимуться предмети «Технології» (2 год) та «Інформатика» (1 год), а в 11 з метою дотримання наступності – «Технології» (1,5 год), «Інформатика» (1,5 год).

Вивчення базового предмета «Фізика і астрономія» буде здійснюватися як два окремі предмети - «Фізика» (за програмою авторського колективу під керівництвом Локтева В. М.), «Астрономія» (за програмою авторського колективу під керівництвом Яцківа Я. Я.).

Також у зв'язку з організацією підготовки учнів 11 класу до ЗНО та відповідного аналізу обраних учнями предметів для складання ЗНО-2022 до Навчального плану 11 класу було внесено зміни: 1 год (з запропонованих програмою 4 годин) для вивчення фізики та астрономії винесена для підсилення географії (1+1год).

Варіативна складова навчального плану для 10-11 класів розподілена наступним чином:

- ✓ Збільшення кількості годин з метою підвищення рівня та якості викладання з предметів :

Назва предмету	Клас	На скільки збільшено
Математика	10	1 год
	11	1 год
Географія	10	0,5 год

- ✓ Вивчення курсів за вибором:
- Курс за вибором «Соціальне шкільне підприємництво» в 11 кл. (1год)
- ✓ Проведення індивідуальних занять і консультацій з метою якісної підготовки учнів до ДПА, ЗНО

Назва предмету	Клас	Кількість годин
Англійська мова	10	2 год

	11	1 год
Українська мова	11	0,5 год
Історія України	11	1 год
Математика	10	1 год
	11	1 год

Факультативні курси реалізуються за рахунок додаткових годин, передбачених планом. З метою уникнення одногодинного тижневого вивчення певного предмета вивчення курсів заплановано концентровано (впродовж чверті, семестру, навчального року). Гранично допустиме навчальне навантаження учнів встановлено відповідно до вимог чинних нормативних документів, що визначають санітарно-епідеміологічні вимоги до освітнього процесу.

4.3. Очікувані результати навчання здобувачів освіти старшої школи

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів 10-11 класів.

№ з/п	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами	Уміння: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень; уникнення невнормованих іншомовних запозичень у спілкуванні на тематику окремого предмета; поповнювати свій словниковий запас. Ставлення: розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань. Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту; здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб. Ставлення: критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування; ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою. Навчальні ресурси: підручники, словники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.
3	Математична	Уміння: оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати

	компетентність	відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях. Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів. Навчальні ресурси: розв'язування математичних задач, і обов'язково таких, що моделюють реальні життєві ситуації
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища і процеси; послуговуватися технологічними пристроями. Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки та технологій. усвідомлення ролі наукових ідей в сучасних інформаційних технологіях Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень. Ставлення: критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв'язування математичних задач. Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість. Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності. Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання. Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших. Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі)
8	Соціальна і громадянська компетентності	Уміння: висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати

		власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані. Ставлення: ощадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією. Навчальні ресурси: завдання соціального змісту
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо). Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства. Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання. Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку окремого предмета та екології на основі різних даних; ощадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо. Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх окремих предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях.

Наскрізнi лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища.

Наскрізнi лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через: організацію навчального середовища — зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання; окремі предмети — виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться

відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти. Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою; предмети за вибором; роботу в проєктах; позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

Наскрізна лінія	Коротка характеристика
Екологічна безпека й сталий розвиток	Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини. Можливі уроки на відкритому повітрі.
Громадянська відповідальність	Сприяє формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок. Вивчення окремого предмета має викликати в учнів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст — бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності. Приклад вчителя покликаний зіграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришів, незалежно від рівня навчальних досягнень.
Здоров'я і безпека	Завданням наскрізної лінії є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище. Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку і охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів). Варто звернути увагу на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», пошук оптимальних методів вирішення і розв'язування задач тощо, здатні викликати в учнів чимало радісних емоцій.
Підприємливість і фінансова грамотність	Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо). Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості створювати умови для самостійного виведення нового знання, перевірки його на практиці і встановлення причинно-наслідкових зв'язків шляхом створення проблемних ситуацій, організації спостережень, дослідів та інших видів діяльності. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури,

створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду. Учні набувають досвіду застосування знань на практиці та перенесення їх в нові ситуації.

4.4. Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття профільної середньої освіти.

Профільна середня освіта здобувається, як правило, після здобуття базової середньої освіти. Діти, які здобули базову середню освіту та успішно склали державну підсумкову атестацію на 1 вересня поточного навчального року повинні розпочинати здобуття профільної середньої освіти цього ж навчального року. Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття профільної середньої освіти за інших умов.

4.5.Перелік освітніх галузей

Типову освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

Мови і літератури

Суспільствознавство

Мистецтво

Математика

Природознавство

Технології

Здоров'я і фізична культура

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах.

4.6. Рекомендовані форми організації освітнього процесу

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

формування компетентностей;

розвитку компетентностей;

перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;

корекції основних компетентностей;

комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки, прес-конференції, ділові ігри тощо.

Засвоєння нового матеріалу можна проводити на лекції, конференції, екскурсії і т. д. Для конференції, дискусії вчителем або учнями визначаються теми доповідей учнів, основні напрями самостійної роботи. На навчальній екскурсії учні отримують знання, знайомлячись із експонатами в музеї, з роботою механізмів на підприємстві, спостерігаючи за різноманітними процесами, що відбуваються у природі. Консультації проводяться з учнями, які не були присутні на попередніх уроках або не зрозуміли, не засвоїли зміст окремих предметів. Розвиток і корекцію основних

компетентностей можна, крім уроку відповідного типу, проводити на семінарі, заключній конференції, екскурсії тощо. Семінар як форма організації об'єднує бесіду та дискусію учнів. Заключна конференція може будуватися як у формі дискусії, так і у формі диспуту, на якому обговорюються полярні точки зору. Учитель або учні підбивають підсумки обговорення і формулюють висновки.

З метою засвоєння нового матеріалу та розвитку компетентностей крім уроку проводяться навчально-практичні заняття. Ця форма організації поєднує виконання різних практичних вправ, експериментальних робіт відповідно до змісту окремих предметів, менш регламентована й має акцент на більшій самостійності учнів в експериментальній та практичній діяльності. Досягнуті компетентності учні можуть застосувати на практичних заняттях і заняттях практикуму. Практичне заняття - це така форма організації, в якій учням надається можливість застосовувати отримані ними знання у практичній діяльності. Експериментальні завдання, передбачені змістом окремих предметів, виконуються на заняттях із практикуму (виконання експериментально-практичних робіт). Оглядова конференція (для 8-11 класів) повинна передбачати обговорення ключових положень вивченого матеріалу, учнем розкриваються нові узагальнюючі підходи до його аналізу.

Оглядова конференція може бути комплексною, тобто реалізувати міжпредметні зв'язки в узагальненні й систематизації навчального матеріалу.

Оглядова екскурсія припускає цілеспрямоване ознайомлення учнів з об'єктами та спостереження процесів з метою відновити та систематизувати раніше отримані знання. Учні, які готуються здавати заліки або іспити можливе проведення оглядових консультацій, які виконують коригувальну функцію, допомагаючи учням зорієнтуватися у змісті окремих предметів.

Консультація будується за принципом питань і відповідей.

Перевірка та/або оцінювання досягнення компетентностей крім уроку може здійснюватися у формі заліку, співбесіди, контрольного навчально-практичного заняття.

Залік як форма організації проводиться для перевірки якості засвоєння учнями змісту предметів, досягнення компетентностей. Ця форма організації як правило застосовується у класах з вечірньою формою здобуття освіти або для інших здобувачів профільної середньої освіти.

Співбесіда, як і залік, тільки у формі індивідуальної бесіди, проводиться з метою з'ясувати рівень досягнення компетентностей.

Функцію перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей виконує навчально-практичне заняття. Учні одержують конкретні завдання, з виконання яких звітують перед вчителем.

Практичні заняття та заняття практикуму також можуть будуватися з метою реалізації контрольних функцій освітнього процесу. На цих заняттях учні самостійно виготовляють вироби, проводять виміри та звітують за виконану роботу.

Можливо проводити заняття в малих групах, бригадах і ланках (у тому числі робота учнів у парах змінного складу) за умови, що окремі учні виконують роботу бригадирів, консультантів, тобто тих, хто навчає малу групу.

Екскурсії в першу чергу покликані показати учням практичне застосування знань, отриманих при вивченні змісту окремих предметів (можливо поєднувати зі збором учнями по ходу екскурсії матеріалу для виконання визначених завдань).

Учні можуть самостійно знімати та монтувати відеофільми (під час відеоуроку) за умови самостійного розроблення сюжету фільму, підбору матеріалу, виконують самостійно розподілені ролі та аналізують виконану роботу.

Форми організації освітнього процесу можуть уточнюватись та розширюватись у змісті окремих предметів за умови виконання державних вимог Державного стандарту та окремих предметів протягом навчального року.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

V. Загальні положення освітньої програми школи для дітей з особливими освітніми потребами

Освітня програма Чернівецької ЗОШ I-III ступенів №38 для дітей з особливими освітніми потребами розроблена на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 року № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами», наказу Міністерства охорони здоров'я України від 20.02.2013 № 144, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 14 березня 2013 р. за № 410/22942 «Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів».

Освітня програма школи окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти.

Для планування та здійснення освітнього процесу з дітьми, які мають особливі освітні потреби у 2021/2022 н.р. Чернівецька ЗОШ I-III ступенів №38 використовуватиме наступні типові освітні програми, затверджені Міністерством освіти і науки України:

Початкова школа:

Наказ МОН України від 25.06.2018 року № 693 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти I ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».

Наказ МОН України від 04.09.2018 року № 968 «Про внесення зміни у таблицю 11 до наказу Міністерства освіти і науки України від 25.06.2018 року № 693».

Наказ МОН України від 02.07.2019 року № 917 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 2 класів з інтелектуальними порушеннями».

Наказ МОН України від 26.07.2018 року № 814 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами» (зі змінами, внесеними наказом МОН України від 16.08.2018 № 917).

Базова загальна середня освіта:

Наказ МОН України від 12.06.2018 року № 627 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».

Наказ МОН України від 26.07.2018 року № 813 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».

Повна загальна середня освіта:

Наказ МОН України від 22.07.2020 № 944 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти III ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».

Загальний обсяг навчального навантаження для здобувачів освіти 5-10-х класів спеціальних закладів загальної середньої освіти складає 6265 годин (для дітей із затримкою психічного розвитку 5-9-х класів - 5145 годин): для 5-х класів - 875 годин / навчальний рік, для 6-х класів - 980 годин / навчальний рік, для 7-х класів - 1050 годин / навчальний рік, для 8-х, 9-х, 10-х класів - 1120 годин / навчальний рік. Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами.

Навчальні плани передбачають реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через навчальні предмети. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні, обов'язкову для всіх спеціальних закладів загальної середньої освіти, у яких навчаються діти з особливими освітніми потребами незалежно від їх підпорядкування, видів і форм власності, та варіативну складову, якою передбачені додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, факультативні, індивідуальні та групові заняття.

Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти складається з семи освітніх галузей «Мови і літератури», «Математика», «Природознавство», «Суспільствознавство», «Мистецтво», «Технології», «Основи здоров'я і фізична культура».

Корекційно-розвиткові заняття проводять педагоги закладу: вчитель-логопед, психолог.

Предмети та курси за вибором визначаються школою у межах гранично допустимого навчального навантаження з урахуванням інтересів та потреб здобувачів освіти. Варіативність змісту базової середньої освіти реалізується також завдяки запровадженню в навчальних програмах резервного часу, що створює простір для задоволення освітніх потреб здобувачів, вирівнювання їх досягнень, розвитку наскрізних умінь тощо.

Години корекційно-розвиткових занять навчального плану не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Збереження здоров'я дітей належить до одного з головних завдань школи. Тому формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки здійснюється не лише в рамках предметів «Фізична культура» та «Основи здоров'я», а інтегрується у змісті всіх предметів інваріантної та варіативної складових навчальних планів.

Навчальні плани зорієнтовані на роботу основної школи за 5-денним навчальним тижнем.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти. Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти, визначено завдання, які має реалізувати вчитель у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей здобувачів освіти.

№ з/п	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною мовою (і рідною - у разі відмінності, українською жестовою або за допомогою альтернативних засобів спілкування)	Уміння: (самостійно або за допомогою) ставити запитання та розпізнавати проблему; робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати та перетворювати тексти задач письмово, грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень, поповнювати свій активний та пасивний словниковий запас. Ставлення: розуміння чітких та лаконічних формулювань. Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем.
2	Спілкування іноземними мовами (здобувачі освіти з інтелектуальними порушеннями іноземну мову не вивчають)	Уміння: (самостійно або за допомогою) здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух (за допомогою американської дактильної абетки), зміст автентичних текстів; читати та розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту; здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; ефективно взаємодіяти з іншими усно (за допомогою дактильної абетки), письмово, за допомогою засобів електронного спілкування. Ставлення: оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови (української жестової мови) та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб оволодіння іноземною мовою; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії (у тому числі альтернативні засоби спілкування) відповідно до різних потреб. Навчальні ресурси: підручники, словники, жестівники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.
3	Математична компетентність	Уміння: (самостійно або за допомогою) оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати та досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях. Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів. Навчальні ресурси: розв'язання математичних задач, зокрема таких, що моделюють реальні життєві ситуації.
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: (самостійно або за допомогою) розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища та процеси; користуватися технологічними пристроями. Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови наук, техніки та технологій, усвідомлення ролі наукових ідей у сучасних інформаційних технологіях. Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють

		функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу.
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: (самостійно та за допомогою) структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень. Ставлення: осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв'язання математичних задач. Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів.
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: (самостійно та за допомогою) визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість. Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності. Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії.
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: (самостійно та за допомогою) вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії практичності, ефективності з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання. Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди - це особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших. Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі).
8	Соціальна і громадянська компетентності	Уміння: (самостійно та за допомогою) висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані. Ставлення: ощадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; повага до прав людини. Навчальні ресурси: завдання соціального змісту.
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: (самостійно та за допомогою) висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог (в тому числі за допомогою української жестової мови, альтернативних засобів спілкування), національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування та взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо). Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства. Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва.
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: (самостійно та за допомогою) аналізувати та оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних;

		враховувати правові, етичні, екологічні та соціальні наслідки рішень. Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку кожного окремого предмета та екології на основі різних даних; ощадне, бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо. Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя
--	--	---

Наскрізнi лiнii є соціально значимими над предметними темами, які допомагають формуванню у здобувачів освіти уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних життєвих ситуаціях.

Навчання з наскрізними лініями реалізується насамперед через:

Організацію навчального середовища - зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання;

Окремі предмети - виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти. Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою;

предмети за вибором;

роботу в проектах;

позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

Наскрізна лінія	Коротка характеристика
Екологічна безпека й сталий розвиток	Формування в здобувачів освіти соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формування критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини.
Громадянська відповідальність	Сприяє формуванню відповідального громадянина, що розуміє принципи та механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія засвоюється переважно через колективну діяльність, яка поєднує окремі предмети між собою та розвиває у здобувачів освіти готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок. Вивчення окремого предмета має викликати у здобувачів освіти якомога більше позитивних емоцій, а її зміст - бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, наполегливості та чесності. Приклад вчителя є важливим у формуванні толерантного ставлення один до одного, незалежного від рівня навчальних досягнень та особливостей психофізичного розвитку.
Здоров'я і безпека	Завданням наскрізної лінії є становлення здобувача освіти як свідомого громадянина, здатного вести здоровий спосіб життя та формувати навколо себе безпечне життєве середовище. Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку та охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів транспортних засобів).
Підприємливість і фінансова грамотність	Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння здобувачами освіти практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень,

	інвестування запозичення, страхування кредитування тощо). Реалізується через розв'язування практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.
--	---

Оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелектуального розвитку початкової школи спеціальних закладів (класів) здійснюється за Критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку /навчально-методичний посібник/ (далі - Критерії) авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко та ін. – К., ІСП НАПН України, 2020 (схвалено до використання у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами науково-методичною комісією з спеціальної педагогіки Науково-методичної ради МОН схвалено для використання у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами (лист Інституту модернізації змісту освіти (далі - ІМЗО) від 22.07.2020 № 22.1/12-Г-623). Зазначеними Критеріями відповідно до НУШ передбачені свідоцтва досягнень. Їх видають учням початкової школи двічі – після першої чверті (щоб зафіксувати відправну точку) і наприкінці навчального року.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелектуального розвитку школи II ступеня здійснюється за Критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку /навчально-методичний посібник/ авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко, Н.А. Ярмола та ін.: за ред.: О.В. Чеботарьової. – К., ІСП НАПН України, 2019 (схвалено до використання у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами науково-методичною комісією з спеціальної педагогіки Науково-методичної ради МОН, розміщено на сайтах МОН).

Освітній процес у школі організовується відповідно до переліку навчальної літератури, рекомендованої Міністерством освіти і науки України для використання у закладах освіти у 2021/2022 навчальному році.

Формування життєвих компетентностей є важливим напрямом освітнього процесу спеціальних закладів для дітей з особливими освітніми потребами. Йдеться про комплексність і неперервність психолого-педагогічної, трудової, фізичної, соціальної реабілітації учнів шляхом створення оптимальних умов для їх фізичного, інтелектуального, психологічного розвитку.

Відповідно організований освітній процес забезпечує не просто засвоєння навчального матеріалу, але й формування спеціальних компетентностей з урахуванням особливостей діяльності дітей з особливими освітніми потребами, зумовленими порушеннями розвитку. Такі компетентності учнів потрібні не тільки у закладі освіти, але й у родині, на дозвіллі, у майбутніх виробничих стосунках.

Участь батьків в освітньому процесі своїх дітей підвищує його результативність, сприяє співпраці батьків з педагогічними працівниками, практичній реалізації визначених законодавством обов'язків батьків щодо освіти дітей.